

Kentin Bellek Mekânlarından İmgeye: Görsel Sanatlar Eğitiminde Proje Tabanlı Bir Öğrenme Yaklaşımı

From The Memory Spaces of The City to Image: A Project-Based Learning Approach in Visual Art Education

Rukiye Dilli*
Nuray Mamur
Sevcan Saribaş

To cite this article/Atıf için:

Dilli, R., Mamur, N., & Saribaş, S. (2017). Kentin bellek mekânlarından imgeye: Görsel sanatlar eğitiminde proje tabanlı bir öğrenme yaklaşımı. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 5(3), 340-368. www.enadonline.com DOI: 10.14689/issn.2148- 2624.1.5c3s15m

Öz. Son yıllarda görsel sanatlar eğitiminde, öğrenimi okul duvarlarının ötesine taşıyan, gerçek dünya deneyimlerine bağlı, öğrencilerin kültürel, politik ve sosyal konularla anlamlı ilişkiler kurmalarını sağlayacak öğretim yöntemlerine yönelim söz konusudur. Bu yönelimler arasında, sınıf içinde öğretmen tarafından ortaya konulan soruların doğru olarak cevaplandırılmasından çok, problemin bizzat öğrenci tarafından bulunduğu ve çözüldüğü, sosyo-kültürel yaşam içerisinde ihmal edilen durumların ön plana çıkartıldığı uygulamalar kendini göstermeye başlamıştır. Bu çalışmada, kentin bellek mekânları bağlamında proje tabanlı öğrenme yöntemiyle tasarlanan bir öğretim etkinliğinin görsel sanatlar öğretmeni adaylarının kente ve kimliğe ilişkin farkındalıklarının geliştirilmesine odaklanılmıştır. Araştırma eylem araştırması olarak desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-iş Öğretmenliği Bölümü'nde öğrenim gören Özel Öğretim Yöntemleri II* dersini takip eden toplam 40 öğrencidir. Araştırma verileri, 5 (beş) haftalık uygulama sürecinde, öğrenciler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, yansıtıcı günlükler ve öğrenenlerin uygulama sürecinin sonunda oluşturdukları sanat ürünleri ve bu ürünler üzerine yazmış oldukları yazılar yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada kente ilişkin algıların çözümlenmesiyle başlayıp, mekânda sanatsal kurguya uzanan bu öğrenme sürecinin her aşamasında öğretmen adayları insan- çevre ve kent odaklı düşünmeye yöneltilmiştir. Öğretmen adayları, proje tabanlı öğrenme yaklaşımının, gerçek dünyayı deneyimleme ve kent belleğine ait olanı korumaya dönük farkındalıklarını arttırdığını belirtmişlerdir. Yapmış oldukları çalışmalarda eserin sadece biçimsel estetiğe hitap eden yönlerini düşünmemişler onun topluma ve mekânla ilişkisine hatta geçmişle bağlantısına odaklanmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Eylem araştırması, kolektif bellek, kimlik, kent belleği, kültürel miras

Abstract. In recent years, in visual arts education, there has been a tendency towards teaching methods that expand learning beyond the school's walls, based on real world experiences, and that enable the students to develop meaningful relationships with cultural, political, and social issues. Among these trends, the practices in which the problems are found and solved by the students themselves rather than trying to find the right answers to the questions posed by the teacher in the classroom, where the circumstances that are usually neglected in socio-cultural life have been revealed. This research focuses on improving the prospective visual arts teachers' urban awareness and identity via a teaching activity designed through Project based learning methods. The research has been designed as an action research. Participants of the research were 40 students enrolled in Anadolu University, Faculty of Education, Department of Art Teaching, and took "Special Teaching Methods II" course. The research data were collected through semi-structured interviews conducted with the students, reflective daily reports, and the artworks the students created at the end of this process, and their reports written on these works during the 5 (five)-week implementation process. Content analysis method was used to analyze the data obtained from the research implementation process. In this research, the prospective teachers were encouraged to have a human-environment- and city-oriented mindset at each stage of this learning process, which began with analysis of urban perceptions and extended towards the artistic fiction in that space. The prospective teachers stated that the project-based learning approach has made a great contribution to their awareness for experiencing the real world and preserving what belongs to urban memory. The prospective teachers not only focused on the aspects that address to morphological aesthetics of their artworks, they also focused on their connection with the society and space, and even with the past.

Keywords: Action research, collective memory, identity, urban memory, cultural heritage

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 11.07.2017

Düzeltilme: 22.09.2017

Kabul Tarihi: 18.11.2017

* Sorumlu yazar / Correspondence: Dr. Rukiye DİLLİ, Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü, Tabiat Tarihi Müzesi, e-posta: dillirukiye@yahoo.com

Giriş

Son yıllarda sanatın kamusal alanlar yoluyla gündelik yaşamın içine sızması ve toplumsal ilişki biçimlerini örgütleyen kolektif eylemlere doğru yönelmesi sanat eğitiminde yeni öğretim modellerine eğilimi artırmıştır. Özellikle sanat eğitimi araştırmalarında (Mamur, 2014; Jokela, 2008; Strokrocki, 2005) sanatın farklı konu alanları ile ilişkilendirilerek öğretilmesi ve program amaçlarının disiplinlerarasına doğru genişlemesinin gerekliliği gündemdedir. Bu gereklilikte deneyimsel, etkileşimli, sürdürülebilir, çevresel ve empatik değerler üzerine kurulmuş bir pedagoji ön görülmektedir. Kuru (2016)'ya göre gelecekte sanat eğitimi, sadece duysal eğitim ve bireysel gelişim gibi hedeflerini ve kendi iç sınırlarını aşacaktır. Sanat eğitimi, toplumsal, ekonomik ve ekolojik alanlarda sürdürülebilirliğin yollarını arayan; farkındalık yaratmak, değiştirmek amacıyla aciliyet ve ihtiyaç gözeterek çözüm önerileri geliştiren daha politik ve aktivist bir konum alacaktır (s.8). Bu noktada özellikle sanat, toplum ve çevre ilişkisinin daha görünür olmasının altı çizilmekte sanat projelerinin eğitsel bağlamı ve içerik çeşitliliğinin öğrencilere sunduğu yaratıcı öğrenme deneyimi önemsenmektedir.

Anttila (2001) bir projeyi gelecekteki görsel sanatlar öğretmenlerini farklı sektörlerin biraraya geldiği çalışmalara tanıdık hale getirebilmek için, ilgili toplulukları harekete geçiren, çevrenin estetik niteliklerini iyileştirmeye dönük, stratejik süreçler yaratma ve geliştirmeyi amaçlayan eşgüdüllü aktivitelerin bir bileşimi (Akt. Jokela, 2008, s. 228) olarak tanımlamaktadır. Diğer disiplinlerle kombine edilmiş, deneyimsel süreçlere işaret eden proje tabanlı yaklaşımlar genellikle sanat alanında bir tema üzerinde şekillenmektedir. Son yıllarda da araştırma, pedagoji ve sanat uygulamaları bağlamında sanat eğitiminin doğasına ve hedeflerine uygun şekilde birleştirildiği görülmektedir (Jokela, 2008). Örneğin; Major ve Govers (2014), Yeni Zelanda'da görsel sanatlar ve tasarım eğitimi bağlamında proje tabanlı öğrenmeyi yürütecek unsurların araştırılması ve geliştirilmesi üzerine gerçekleştirmiş oldukları bir çalışmada, proje tabanlı öğrenmenin öğrenme ortamına katkılarını belirlemeye çalışmışlar ve öğretmen uygulamalarına nasıl katkı sağlayacağına odaklanmışlardır. 2011 yılında Görsel Sanatlar ve Tasarım lisans öğretim programının proje tabanlı bir öğrenme programına dönüştürülmesine yönelik başlayan süreç, yapılan araştırmalar ve keşifler doğrultusunda 2013'ten itibaren programın uygulanması ile sonuçlanmıştır. Araştırmada, Görsel Sanatlar ve Tasarım Lisans programında proje tabanlı öğrenmenin ne anlama geldiğini belirlemek için öğrencinin başarısı, deneyimi, öğrenimi, kendini gerçekleştirme duygusu, projenin işlevselliği, okulun ve çevrenin tutumu üzerine yedi başarı göstergesi belirlenmiştir. Bu göstergelerin karşılanması adına projenin her bir aşamasında başarının gelişimine katkıda bulunan beş temel kavram tanımlanmıştır. Bunlar; sanatsal yaratıma öncülük eden süreç, teori, kavram, uygulama ve yaratıcılık becerilerinin tek bir projede birleştirildiği bütünsellik; öğrencilerde topluluk ruhunu gelişimini sağlamak ve öğrenci, öğretmen ve yönetim arasındaki etkileşimi güçlendirmek için işbirliği; projenin ortaya çıkmasında çok sayıda olanaklara sahip olması ve öğrencilerin projelerde kendi çalışma alanlarını yaratması ve keşfetmesi için bağımsızlık; sanat ve tasarım çalışmalarındaki kişisel olgusu üzerine öğrencilerin de kendi projelerinden sorumlu olmasıyla sahiplik ve projede öngörülemez sonuçların süreçte ortaya çıkması olarak tanımlanan oluşum kavramlarıdır.

Alanyazında (Major ve Govers 2014; Bell, 2010; Seo, Templeton ve Pellegrino, 2008) deneyimsel öğrenmenin bir biçimi olarak tanımlanan, öğreneni diğerleri ve çevre ile etkileşim içinde bilgi üreten bireyler olarak açıklayan proje tabanlı öğrenmenin sosyal yapılandırıcılık temelinde şekillendiği görülmektedir. Bu kuramda sosyal etkileşim önemlidir. Kuramı temellendiren "Vygotsky"e göre bireysel biliş sosyal bağlamda ortaya çıkmaktadır. Grup üst düzey zihinsel öğrenme için oldukça önemli bir öğrenme yolu olarak değerlendirilmektedir" (Yurdakul, 2011, s. 44). Sonuç olarak proje

tabanlı öğrenmede gerçek dünya deneyimleri, disiplinlerarası bir içerik ve öğrenenlerin birbirleriyle etkileşime girerek sorun çözmeye teşvik edildiği bir süreçten bahsedilmektedir.

Bell (2010)'e göre proje tabanlı öğrenme, öğrenmeyi destekleyen derse ilave bir etkinlik değildir. Öğretim programının temelidir (s. 39). Kendi sorgulama biçimlerini tasarlayan, çoklu öğrenme stratejileri kullanarak araştırmalarını organize eden bağımsız düşünen öğrenenler yaratmak anahtar stratejidir. Aynı zamanda "proje tabanlı öğrenme yaklaşımının temeli, bir konunun derinlemesine araştırılmasına odaklanmaktır" (Başbay, 2011, s. 68). "Bir soru ya da tema üzerinden gerçekleşen araştırmalar sonunda keşfedilen unsurlar yaratıcı bir projede gösterilir. Öğrencilerin yaptığı seçimler bu yaklaşımın önemli bir unsurudur" (Bell, 2010, s. 40).

Öğrencinin kendi bilgisini kendisinin oluşturması öğrenmenin daha etkili ve anlamlı olmasını sağlamaktadır. Proje çalışmaları öğrencilerin derste öğrenilen konular ve günlük hayattaki problemler arasında sebep sonuç ilişkisi kurmasına neden olmaktadır (Bransford, Brown ve Cocking, 2000). Proje tabanlı öğrenme anlayışında süreç yönelimli yapısının gereği olarak öğrenme, öğrenenin zihinsel yapısının sürekli yeniden örgütlenmesi anlamında alınmaktadır. Öğretme değil öğrenme süreçlerinden söz edilmesi ve öğrenme hedeflerinin, sonuç değil; süreç becerilerini tanımlayacak biçimde oluşturulması gerekmektedir (Erdem, 2002). Gerçek problemin çözümüne yönelik olarak ders içeriğinde genellikle, düşünme, problem çözme, yaratıcılık, bilgiye erişim, işleme yeniden harmanlama, sorgulama, uzlaşma gibi etkinlikler yapılarak hem bireysel hem de ekip çalışmasının var olduğu bir süreç yaşanır (Başbay, 2011). Erdem (2002) proje tabanlı öğrenmeyi, tasarı geliştirmeye dayalı ve öğrenme sürecini biçimlendirmeye yönelik bir öğrenme anlayışı olarak tanımlar. Bu yaklaşımda, öğrenenlerin gerçek yaşam ile bağlantı kurmalarını sağlamak ve böylece gerçek yaşamdaki problemlere ya da durumlara yönelik etkinlikler gerçekleştirerek ürünler ortaya çıkarabilmek esastır (Demirhan ve Demirel, 2003). "Tekil bir öğrenmeden çok belli bir amaca dönük ilişki bir öğrenmeye işaret edilmektedir" (Başbay, 2011, s. 68). Bell (2010)'e göre her projenin çıkışı ya da başlangıç noktası sorgulamadır ve çoğu sorgulama da bilim temelli ya da güncel sosyal problemlerden oluşabilir. Ancak Gude (2013)'e göre görsel sanatlar eğitiminde proje tabanlı öğrenme yeterince sorgulanmamıştır. Alanda sanatsal ürün oluşturmaya dönük uygulamaları çoğunlukla bir proje olarak algılamaya dönük bir eğilim söz konudur. Gude (2013) proje tabanlı sanat uygulamalarının karmaşık estetik stratejilerle kodlandığını ve öğrencilere anlamak ve anlam yaratmak için fırsatlar sağladığını ifade etmektedir. Ancak öğretmen tarafından verilen parametrelere göre herhangi bir amaç taşımaksızın yapılan iyi görünümlü bir sanatsal ürün ya da bir temanın görselleştirildiği ödevler sanat eğitiminde proje tabanlı bir öğrenmeye işaret etmemektedir. Aksine katılımcı topluluğun derin bilgi ve araştırmalarına dayanan, onları işbirlikli ve takım halinde çalışmaya, bütüncül öğrenmeye, kendini tanımaya, çalışmalarını sunmaya teşvik eden projeler kalıcı ve olumlu faaliyetler olarak görülmektedir. Bu nedenle Jokela (2008) işbirlikli proje tabanlı çalışmaları "sanatsal bir eylem araştırması" olarak görmenin mümkün olabileceğini belirtmektedir (s. 233).

Jokela (2008)'e göre sanatsal eylem araştırması; çağdaş sanat, kültürel tarih, doğal tarih ve sosyal bilimler alanlarının metodlarını birleştirir. Özellikle yaşanan ve oturlan bölge olarak yerin kimliği sanat eğitimi bağlamında çözümlenebilir. Yerin sosyo-kültürel koşullarını anlamak, yerel halkın karakterini çözümlenmek ve bu bağlamda toplumun ihtiyaç ve sorunlarına farkındalığı artırmak için sanat, araştırma ve eğitim birbiriyle harmanlanabilir. Bu doğrultuda kamusal alanda gerçekleşen pek çok sanat projesinde de çoğu sanatçının fiziksel çevreyle kentsel ve toplumsal bağlamı ilişkilendirdikleri görülür. Yer, sanat eğitiminde de bir öğretim yaklaşımı olarak Graham (2007) tarafından "eleştirel yer temelli sanat eğitimi modeli" olarak ele alınmıştır. Graham (2007)'in yer

temelli sanat öğretim yaklaşımı, içerik olarak yerel ve kültürel unsurlara odaklanan bir sanat öğretim yaklaşımıdır. Öğrenimi okul duvarlarının ötesine taşıyan bu yaklaşım, öğrenmede gerçek dünya deneyimlerine bağlı olarak öğrencilerin kültürel, politik ve sosyal konularla anlamlı ilişkiler kurmalarını amaçlamaktadır.

Sanat eğitimi araştırmalarına da yansıdığı gibi bulunulan yer ya da yaşanan kent kişisel ve kolektif anıları uyandırmak ve yeni tartışmalara ilham vermek adına proje tabanlı çalışmalar için öncelikli çalışma alanı olabilir. Bir projenin doğru yürütülmesi de bir bakıma yerel uygulamalara aşina olmakla doğru orantılıdır. Sanatsal süreç daha hassas bir gözlemi ve yaratıcı bir araştırmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada Eskişehir’de bulunan Odunpazarı Tarihi Sit Alanı örneğinde yer kavramı kültürel miras ve kent belleği bağlamında ele alınmıştır. Görsel sanatlar dersi öğretmen adaylarına proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile kent belleği üzerine yaratıcı bir öğrenme deneyimi sunarak hem sanatsal gelişimlerine katkı sağlamak hem de ilk ve ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan “kültürel miras” öğrenme alanına (MEB, 2014) yönelik mesleki beceriler kazandırmak hedeflenmiştir. Kültürel varlıklar üzerine duyarlılık geliştirmeye yönelik bu öğrenme alanı, çocuklara ve gençlere kültür sanat örneklerini koruma bilinci kazandırmak için programda yer almaktadır. Kiper (2004) kültürel mirası “geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran, kuşaklararası iletişimi sağlayabilen, bir yere, bir ulusa, bir kültüre ait olma duygusunu geliştirerek kimlik sorununu çözebilen, yenilenemez, sınırlı kaynak niteliğindeki değerler” olarak açıklamaktadır (Akt. Turhanoglu, 2015, s. 79). Ancak korunmaya değer olanın bilinmesinde, ona yüklenen anlamların büyük önemi vardır. Sarıkaya Levent (2017), yıllar içinde yapılan bilimsel araştırmaların ve yazılan raporların, korumanın salt fiziksel olmadığını, koruma gereksiniminin sadece mekânın içerdiği bilimsel, estetik ve mimari değerler ile açıklanamayacağını ve toplumun mekâna atfettiği değerlerin de çok önemli ve kayda değer olduğunu vurguladığını belirtmektedir. Yani kişiler tarafından mekâna ya da bulunulan yere yüklenen değer ve anlamlar kültürel kod olarak görülmekte, imgelemekte ve mekânla birlikte bellekte belirmektedir. Pierre Nora (2006) bu mekâna kaydolmuş belleği “hafıza/bellek mekânları” olarak adlandırmaktadır. Cresswell (2004), mekânların içinde barındırdığı anlamlarla yer olduğunu ve insanların mekâna bağlanması sonucunda o mekânın bir yere dönüştüğünü belirtmektedir. Çünkü 20. yy’da modernizm düşüncesinin temel yapı taşı olan “yenilik” olgusuyla beraber kentlerin kimliğini kaybederek sıradanlaşması, 1960’lı yıllarda kentin belleği ve kentli üzerinde bıraktığı imgesel değerinin tartışılmaya başlanmasına neden olmuştur. “Göç, sanayi, yeni teknolojik ilerlemelerle değişen ve büyüyen ‘kent’ler giderek kendi geçmişlerinden uzaklaşmakta, uzak veya yakın geçmişteki tarih, gelenekler, örf ve adetler giderek ‘yok olmakta’ veya unutulmaktadır” (Keskin, 2014, s.26). Dolayısıyla son yıllarda insanların yaşadıkları yeri, kenti nasıl algıladıkları ve mekâna atfettikleri değerler kente yönelik ayırt edici bir imaj oluşturma adına önem kazanmaya başlamıştır. Öyle ki, kentlerde yeni yeni kurulmaya başlayan kent belleği müzeleri bu ihtiyaçtan doğmuştur. “Bu mekânlar geçmişin yaşandığı ya da yaşatıldığı veya hatırlandığı birer bellek merkezleri olarak” (Keskin, 2014, s.26) sosyal yaşam, adet, gelenek ve her türlü kültürel üretimleri ele alan merkezler konumundadır (Mercin, 2008).

“Tarihi kent merkezleri, kentin ilk yerleşim bölgesi olarak tarihi dokuyu ve geleneksel kültür öğelerini barındırmaktadır” (Turhanoglu, 2014, s.71). Kültürel miras olarak bu merkezlerin sit alanı ilan edilerek koruma altına alınması, onu görsel sanatlar dersi için bir konu alanına dönüştürmektedir. Bu bağlamda araştırmada, kültürel mirasın bir unsuru olarak değerlendirilen ve kent kimliğine önemli bir katkısı olan bellek mekânları üzerinden, proje tabanlı öğrenme yöntemiyle tasarlanan bir öğretim etkinliğiyle görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaşadıkları kente ve kimliğe ilişkin farkındalıklarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde araştırmaya rehberlik eden sorular şunlardır.

- Proje temelli öğrenme ortamında öğretmen adaylarının kentin bellek mekânlarından imgeye ulaşmada tasarlama becerileri nasıl bir gelişme göstermiştir?
- Kentin bellek mekânları bağlamında yapılandırılan proje temelli öğrenme uygulamalarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma görsel sanatlar öğretmen adaylarının proje tabanlı öğrenme yöntemi bağlamında yaşadıkları kente ve kimliğine ilişkin farkındalıklarını geliştirmeye yönelik bir eylem araştırmasıdır. Eylem araştırmaları son yıllarda gerek akademisyenler gerekse öğretmen araştırmacılar tarafından oldukça kabul gören araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Ferrance (2000) eylem araştırmalarının katılımcıları güçlendirdiği, katılım ve bilgi edinimi yoluyla sosyal değişime olanak sağladığını vurgulamaktadır. “Bu araştırmalar öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağladığı gibi yeni fikirlere açık olmalarına da olanak sağlamaktadır” (Aksoy, 2003, s.485). Aynı zamanda eylem araştırması, bir grup insanın bir problemi tanımlaması, problemi çözmek için bir şeyler yapması, çabalarının ne kadar başarılı olduğunu görmesi, eğer sonuçlarından tatmin olmazlarsa yeniden denemelerini yani kısaca, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi hedeflemeleri üzerine kuruludur (O’Brien, 2003: akt. Aksoy, 2003, s. 477). Bu bağlamda proje tabanlı öğrenmenin “bireyin araştırma sürecine doğrudan katılımı” ile gerçekleştirilen öğrenme anlayışı ile eylem araştırmasının “yaparak ve yaşayarak” öğrenme anlayışlarının birbiriyle kesiştiği bir süreç söz konusu olmuştur. Araştırma “değişim ve gelişimi gerçekleştirmek için önerilerde bulunmak amacıyla tasarlandığı ve yürütüldüğü” (Ferrance, 2000; Mills, 2011, akt. Saban ve Ersoy, 2016, s. 13) için katılımcı eylem araştırmasıdır.

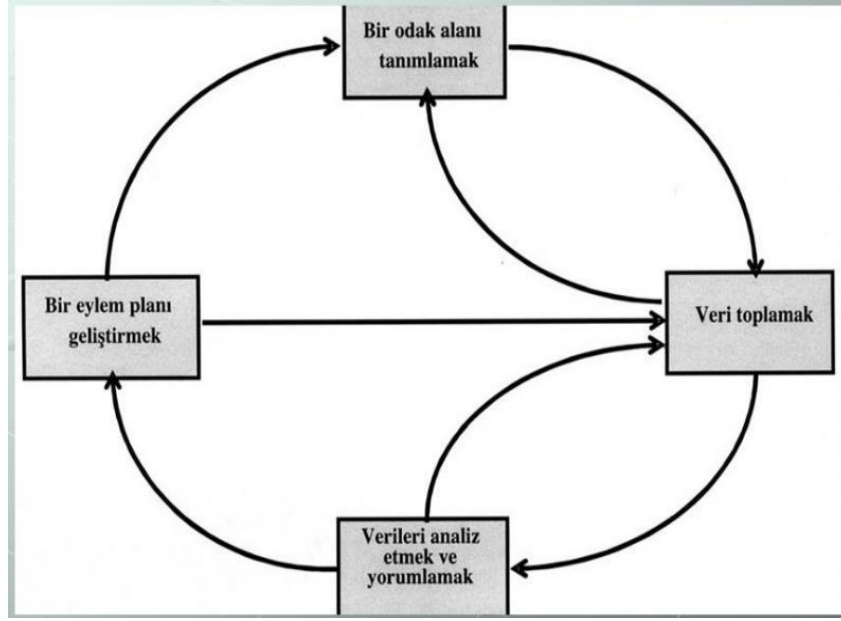
Katılımcılar ve İzinlerin Alınması

Bu araştırmaya 2016-2017 Bahar döneminde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-iş Öğretmenliği Bölümü’nde öğrenim gören “Özel Öğretim Yöntemleri II” dersini takip eden toplam 40 öğrenci katılmıştır. Bu katılımcıların 24’ü kız, 16’sı erkek öğrencidir.

Bu çalışmadaki katılımcılar üniversite öğrencileri olduğu için öncelikle araştırmanın yapıldığı üniversiteden etik kurul izni alınmıştır. İkinci aşamada ise, katılımcı öğrenciler dersin beş haftalık bir bölümünün bir araştırma sürecinin parçası olduğu konusunda bilgilendirilmiş ve sürece katılımları konusunda izinleri form yoluyla alınmıştır.

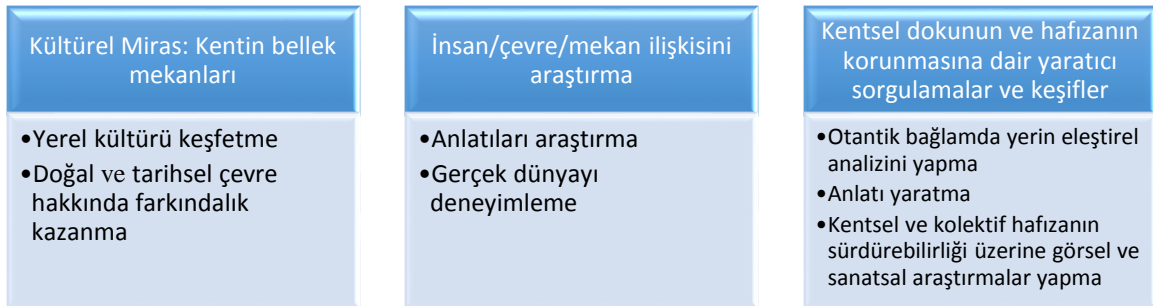
Eylem Araştırması Süreci

Bu araştırmada, Şekil 1’de görülen “eylem araştırması diyalektik döngüsü” (Mills, 2003, s.19) gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Eylem Araştırması Diyalektik Döngüsü

Araştırmada “Özel Öğretim Yöntemleri” dersinde etkin öğretim yöntemlerinin çeşitliğinin sağlanması, ve öğretmen adaylarının yaşadıkları kente ve kimliğe ilişkin farkındalıklarının geliştirilmesi amacıyla “kentin bellek mekanları bağlamında yapılandırılan proje tabanlı öğrenme” **odaklanacak alan** olarak belirlenmiştir. Bu yolla öğretmen adaylarının göreve başladıklarında yaşadıkları yerin belleğinden yola çıkarak kendi öğrencilerinde yaşadıkları yere dair farkındalıklarının nasıl güçlendirilebileceği ve yerin kimliği ve yaşamsal deneyimlerdeki önemi gösterilmek istenmiştir. Bu doğrultuda proje tabanlı öğrenme yaklaşımıyla Şekil 2’de sunulan amaçlar bütünleştirilerek Eskişehir Odunpazarı Tarihi Sit Alanı örnekleminde proje etkinlik süreci tasarlanmıştır.

Şekil 2. Kentin Bellek Mekânlarından İmgeye Projesi Amaçları

Eylem araştırması sürecini yürüten araştırmanın üçüncü yazarının projenin amaçlarına ulaşabilmesi için araştırmacılar tarafından hazırlanan ve araştırma sürecinde kullanılan çalışma yapıları ve etkinlik yönergeleri her hafta uygulama sonrası yapılan eylem araştırması geçerlilik toplantılarında şekillenerek eylem planının gelişmesi sağlanmıştır. Araştırmacının toplantılarda sunduğu veriler uygulama sürecinin geliştirilmesinde ve aksaklıkların iyileştirilmesinde kullanılmıştır. Uygulama

sürecinin nasıl yapılandırıldığını göstermek açısından ders sürecine ait çalışma yaprakları ve etkinlik yönergeleri EK’de sunulmuştur.

Araştırma sürecinde ilk olarak araştırmaya katılan öğretmen adaylarına, kent ve kimlik algılarını belirlemek amacıyla, 10 açık uçlu sorudan oluşan bir ön değerlendirme formu uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğretmen adaylarının yaşadıkları kente ve kimliğe ilişkin algıları; kentin anlamı, kentle ilgili zihinde canlanan imgeler, kentin kimlikle ilişkisi, kentin bellekle ilişkisi, kente ilişkin endişeler ve öneriler kapsamında 6 kategoride değerlendirilmiştir. Bu kategoriler altında çıkan veriler geçerlilik komitesinde tartışılmış ve proje adımları esas alınarak eylem planları hazırlanmıştır. Her bir eylem planı 90 dakika olarak planlanmıştır. Ancak uygulama sürecinde öğretmen adaylarının bilgisayar ortamında görüntü işleme programlarında yeterli deneyime sahip olmamasına istinaden zaman yönteminde yaşadıkları zorluklardan dolayı projenin dijital ortamda tasarlama süreci 180 dakika olarak yeniden planlanmıştır. Buna ilişkin hazırlanan eylem süreci Tablo 1’de sunulmuştur.

Araştırma sürecinde yaşanan bir diğer zorluk ise grup üyeleri içinde ve yerel halkla etkileşime dönük engellerdir. Öğretmen adayları yerel halkla röportaj konusunda zorlandıklarını, iletişime girmekten çekindiklerini ifade etmişlerdir. Bu konu geçerlilik komitesinde tartışılmış ve eylem araştırma sürecini yürüten araştırmancının üçüncü yazarı tarafından etkili görüşme teknikleri konusunda öğretmen adaylarına bilgilendirme yapılması ve bir uygulama örneği gösterilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca röportaj yapılan kişilere verilmek üzere ders süreci ve projenin amacının anlatıldığı bir bilgi mektubu hazırlanmasına karar verilmiştir. Grup üyelerinin birbirleriyle etkileşimini artırmak için ise her bir etkinlik süreci sonunda grup üyelerinin yaptıkları çalışmayı ve kendilerini değerlendirmeleri kararlaştırılmıştır.

Tablo 1.

Kentin Bellek Mekânlarından İmgeye Projesi Uygulama Süreci

Hf	Süre	Yer	Etkinlikler	Proje Adımları
1	90 dk	Sınıf	Kent ve Kimlik Sorgulamaları	Projeye genel bir bakış ve gerekçesi -Ele alınacak sorunun belirlenmesi, -Hedef mekânın seçilmesi
2	90 dk	Odunpazarı Tarihi Sit Alanı	Tarihi mekânı keşfetme “Seçilen mekânın rehber eşliğinde gezilmesi”	Bilgi toplama ve mevcut durumu tanıma
	90 dk	Odunpazarı Tarihi Sit Alanı	Tarihi mekânı keşfetme “Bireysel Keşifler (Çalışma Yapağı 1)”	
3	90 dk	Odunpazarı Tarihi Sit Alanı	Mekân hakkında başkalarının anlatılarını araştırma “İşbirlikli keşifler”	Proje gruplarının oluşturulması -İşbirlikli gruplar halinde bilgi toplama
	90 dk	Odunpazarı Tarihi Sit Alanı	Mekâna ait kavramların geliştirilmesi (Çalışma Yapağı 2)	Problemin tespiti ve analizi -Kavramların somutlaştırılması ve problemle ilişkilendirilmesi
4	180 dk	Sınıf	Projenin dijital ortamda tasarlanması ve mekâna yerleştirilmesi “Etkinlik Yönergesi”	Tasarlama ve uygulama
5	90 dk	Sınıf	Projelerin Sunumu	Sunum ve değerlendirme

Bu beş haftalık uygulama sürecinde geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmak için **verilerin toplanması** aşamasında, veri toplama yöntemlerinde çeşitlemeye gidilmiştir. Bu bağlamda öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, her etkinlik sonrası etkinliğe yönelik

yansıtıcı günlükler istenmiş ve öğrenenlerin uygulama sürecinin sonunda oluşturdukları sanat ürünleri ve bu ürünler üzerine yazmış oldukları yazılar toplanmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Etkinlik sürecinde elde edilen veriler geçerlik komitesi toplantılarında tartışıldığı için verilerin analizi süreciyle veri toplama süreci birlikte yürütülmüştür. Veri analizinde birbirine benzeyen kavramlar, temalar altında bir araya getirilerek anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu analiz sürecinde iki alan uzmanı birbirinden bağımsız bir şekilde veriyi kodlamış, daha sonra bu iki uzmanın kodlamaları birbiriyle karşılaştırılmış ve kullanılacak kodlar ve temalar konusunda uzlaşma sağlanmıştır. Araştırmanın inandırıcılığı açısından ulaşılan kod ve temalar üçüncü bir alan uzmanı tarafından kontrol edilmiş ve araştırmanın tüm ham verileri başka araştırmacılara sunabilecek şekilde saklanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bulgular araştırmanın alt problemleriyle ilişkilendirilerek sunulmuştur. Bulguların sunumunda bazen kodlara bazen de temayı en iyi açıklayan alıntılara yer verilmiştir.

1- Proje temelli öğrenme ortamında öğretmen adaylarının kentin bellek mekânlarından imgeye tasarlama becerilerinin gelişimi

Proje temelli öğrenme ortamında öğretmen adaylarının kentin bellek mekânlarından imgeye tasarlama becerilerinin gelişimi; 1) Ele alınacak konunun belirlenmesi ve bilgilerin toplanması, 2) Kavramların somutlaştırılması ve problemle ilişkilendirilmesi, 3) Tasarının uygulanması ve değerlendirme alt temaları bağlamında ele alınmıştır.

Ele alınacak konunun belirlenmesi ve bilgi toplama sürecine ait bulgular; bireysel keşifler, işbirlikli keşifler altında çözümlenmiştir. Öğretmen adaylarının tarihi mekânı keşfetmesi üzerine yapılandırılan bu adım Odunpazarı Tarihi Sit alanından seçilen mekân ve bu mekânın kimlik ve bellek ile ilişkisini keşfetmeye dayalı bir bilgi toplama süreci olarak gerçekleşmiştir. Öğretmen adayları Odunpazarı Tarihi Sit alanından seçtikleri bir mekânı betimsel ve yorumsal bir biçimde çözümlenmişlerdir.

Bir yerin kendine ait kimliğinin olması o yerde yaşayanlar tarafından farklı olarak algılanması ve o yere özel bir değer yüklenmesi anlamına gelmektedir (Kutay Karaçor, 2012). Öğretmen adaylarının mekân seçiminde; *fiziksel, tarihsel, estetik ve mimari yönler kadar bireysel ilgiler, yaşanmışlık, insan ilişkileri* rol oynamıştır. Örneğin;

“...Seçilen mekân Lületaşı Müzesi: Düşüncenin biçimlenmesiyle oluşan emek kokusunu ruhen hissediyorum. Bunların bende kalıcılığını fondaki ney sesi de tamamlıyor. Belleğime lületaşının formları çiziliyor....” (Öğr. No 21, Çalışma Yaprağı 1, Bölüm 2).

“...Seçilen mekân Kurşunlu Külliyesi: Bu mekândaki insan ilişkileri daha çok esnafın yardımlaşması üzerine kurulu ve gelen misafirlere karşı inanılmaz içtenler. Mekândaki ney sesi, huzur ve sakinlik katıyor. Bu mekânda lületaşı oymacılığını deneyimlemek isterdim...” (Öğr. No 30, Çalışma Yaprağı 1, Bölüm 2).

“...Seçilen mekân iki katlı tarihi bir ev: Kafe olarak kullanılıyor. İnsanlar için sakinleştirici nostaljik bir ortam yaratılmış. İnsanlar burada sıkılmıyor. Önündeki ağaç yaşanmışlığı bir sembolü sanki,

Çevredeki evlerin birbirine bitişik konumu, insan ilişkilerine de yansıyor. İnsanlarda birbirine yakın, samimi...” (Öğr. No 22, Çalışma Yaprağı 1, Bölüm 2).

“...Seçilen mekân Lületaşı Müzesi: Bu mekânın bende bıraktığı koku naftalin kokusu, yani eski bir koku. Sanki tozlu raflardan gelen bir koku. Bu koku bana yaşanmışlığı hatırlatıyor. Beni eski köy evlerindeki hatıralara götürüyor...” (Öğr. No 12, Çalışma Yaprağı 1, Bölüm 2).

“...Seçilen mekân Kurşunlu Külliyesi Mevlevihane: Mekânın bende bıraktığı duygular nedeniyle bu mekânı seçtim. Mekânın tarihsel boyutunun yanı sıra barındırdığı ruhani enerji, benim için önemlidir. Yapının yaşanmışlık barındırması ve geçmişteki işlevlerini hala barındırıyor olması çok etkileyiciydi...” (Öğr. No 25, Çalışma Yaprağı 1, Bölüm 2).

Norberg-Schulz (1980)'a göre insanın duyuları üzerinden yere yüklediği anlam, yerin kimliğinden ve fiziksel özelliklerinden bağımsız değildir. Ancak bireylere göre veya toplumsal gruplara göre farklılık gösterebilir. Bu nedenle, kent üzerine öneriler ya da düzenlemeler geliştirmeden önce öğretmen adaylarının yaşadıkları kentle ilgili farkındalıklarını tetiklemek gerekmektedir. İfadelere de yansıdığı gibi bu tetiklemede estetik nitelikler kadar koku, ses gibi duyuşsal unsurlar da etkili olmaktadır.

Öğretmen adaylarının seçtikleri mekânı kendi kimlikleri ile ilişkilendirme biçimlerinde ise; *emek, yaşanmışlık, sabır, hassasiyet, şeffaflık, azim, sakinlik, doğallık* gibi nitelikler rol oynamıştır. Öğretmen adaylarının mekânı kimliği ile ilişkilendirme biçimlerinden bazıları şöyledir.

“...Kimliği buradaki bir yerle ilişkilendirmek istesem lüle taşı müzesi ile ilişkilendiririm. Çünkü bir emek var, geçmiş ile günümüzü birleştirmesi, doğal bir oluşumdan çıkan sanat eserleri birleştirmek isterim...” (Öğr. No 9, Çalışma Yaprağı 1, Bölüm 1).

“...Kurşunlu külliyesi ile ilişkilendiririm. Kurşunlu külliyesi birçok anlamda kullanılmış ve tarihi anlamda da çok değerli. Kurşunlu külliyesinin içinde bulunan Mevlevihane ve oradan gelen ney sesleri ruhuma sesleniyor beni sakinleştiriyor. Bu külliye birçok insana hitap ediyor. Bende farklı insanlar iletişim kurabiliyorum. Ayrıca tıpkı burası gibi sakin bir yapım var...” (Öğr. No 10, Çalışma Yaprağı 1, Bölüm 1).

“...Kimliğimi buradaki bir yerle ilişkilendirmek istesem cam sanatları müzesini seçerdim. Çünkü cam sabır ve hassasiyet istiyor. Sabırlı bir yapım olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda cam gibi şeffaf bir yapım vardır...” (Öğr. No 26, Çalışma Yaprağı 1, Bölüm 1).

Proje tabanlı öğrenme bir konu üzerine derinlemesine soruşturma yapmayı içerir. Projede ders öğretim elemanı tarafından ortaya konulan sorular dışında, öğretmen adaylarından da konu hakkında daha fazla bilgi toplamaya dönük soru hazırlamaları istenmiştir. Öğretmen adaylarının Odunpazarı'nı bireysel olarak keşiflerinden sonra öğrenciler gruplara ayrılmış ve insan-çevre-mekân ilişkisini temel alan röportaj soruları hazırlamaları ve bu soruları 50 yaş üstü ve 15 -25 yaş aralığındaki iki kişiye sormaları istenmiştir. Proje temelli öğrenmenin önemli adımlarından biri olan bilgi toplama sürecinin planlanması ve soruların oluşturulması işbirlikli çalışma gruplarında oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının sorularını özellikle; *Odunpazarı'nın tarihi dokusu, Odunpazarı ve turizm, Odunpazarı müzeleri, Eskişehir ve cam sanatı, Odunpazarı'nın çevreye ve insana kattığı değerler, Odunpazarı ve kişisel değerler* üzerinden yapılandırıldığı tespit edilmiştir. Temalara göre kategorize edilen sorulardan bazıları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

İşbirlikli Sorgulama Sürecine İlişkin Bulgular

Alt temalar	Öğretmen adaylarının hazırladığı bazı sorular
Odunpazarı tarihi dokusu	<i>Odunpazarı evlerinin Eskişehir kültürünü daha iyi yansıtması için önerdiğiniz ya da eksik gördüğünüz noktalar nelerdir? Odunpazarı'nın tarihi yapısının insanlar üzerindeki etkisi nelerdir? Odunpazarı evlerinin mimari dokusu hakkında ne düşünüyorsunuz?</i>
Odunpazarı ve turizm	<i>Buranın bir turizm mekânı haline gelmesi üzerine düşünceleriniz nelerdir?</i>
Odunpazarı müzeleri	<i>Odunpazarı'nda sizce ileride hangi tür müzelere yer verilmelidir?</i>
Eskişehir ve cam sanatı	<i>Sizce cam sanatının Eskişehir'de ki yeri nedir?</i>
Odunpazarında yaşam	<i>Odunpazarı'nda eski gelenekler nelerdir, yaşam eskiden burada nasıldı? Buradaki yaşamı anlatır mısınız bize geçmişte ve günümüzde değişenler nelerdir? Burada yaşamının olumsuz yanları nelerdir?</i>
Odunpazarının çevreye ve insana kattığı değerler	<i>Odunpazarı'nın tarihsel açıdan insana ve çevreye kattığı değerler nelerdir? Kurşunlu Külliyesinin Odunpazarı'na kattığı değer sizce nedir? Odunpazarı'nın Eskişehir kattığı değerler nelerdir?</i>
Odunpazarı ve kişisel değerler	<i>Odunpazarı'nda kendinizi hangi mekâna ait hissediyorsunuz? Odunpazarı'nda deneyimlediğiniz özel bir anı, başınıza gelen bir olay var mı? Sizi külliyyede görevlendirseler orada ne yapmak istediniz? Burada gezip gördüğünüz yerlerden herhangi birinde " keşke şöyle olsaydı" ya da "olmasaydı" dedirten görmekten memnun olmadığınız ya da memnun olduğunuz şeyler nelerdir?</i>

Proje temelli öğrenme yaklaşımında röportaj süreci öğretmen adaylarının sorgulama becerilerini geliştirme ile kentsel belleğe ait olanı korumaya dönük bir farkındalık oluşturma amacıyla gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının işbirlikli bir biçimde hazırlamış oldukları sorular ve sorularla gerçekleşen röportaj süreci onları yerin tarihine ve kimliğine ilişkin yaşanmışlıkları keşfetme anlamında kültürel farkındalığa götürmüştür. Öğretmen adayları röportaj yoluyla bilgi toplama sürecinde bir yerin ya da kentin anlamının oluşmasında o yeri yaşayan ve deneyimleyenlerin oraya bağlılıkları, ya da geçmişe yönelik tecrübelerle oluşan bellek etkisini keşfetmişlerdir. Farklı bakış açıları ile kendilerinin hazırladığı sorularla şehir halkı ile işbirliğine girmişlerdir. Öğretmen adaylarından bazılarının röportaj sonrası görüşleri şöyledir:

"Röportaj sürecinde insanlarla sohbet ederken bu mekânla ilgili farkına varmadığım şeyleri keşfettim. Örneğin; içtenlik, samimiyet, yaşanmışlık, geçmiş yaşantılar..." (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 5).

"Diğer insanların bu yer ile ilgili duygu ve düşünceleri hakkında bilgi sahibi olduk, özellikle 50 yaş üstü kişiyle konuşurken geçmişe ait yeni resimler keşfettik..." (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 33).

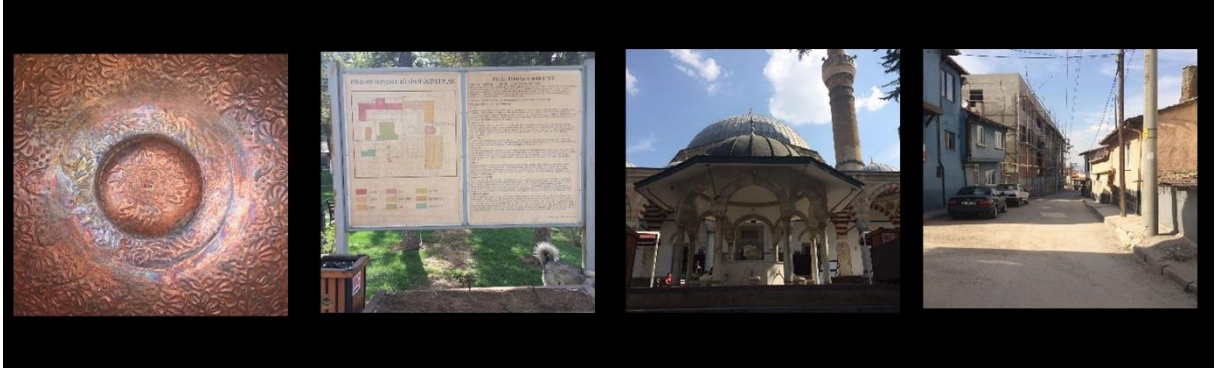
"Beni memnun eden yanı, insanların duygularıyla birebir yakından ilişkili olmamızdı. Farklı nesillerin aynı yere nasıl farklı baktıklarını görebildim..." (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 39).

“...İnsanlarla diyalog halinde olmak, bölge halkının esnafın çektiği sıkıntıları dinlemek bölgeye bakış açımı değiştirdi” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 8).

“Yaşlı insanlarla muhabbet tadında konuşmalarımız ve buradaki yaşantı hakkında fikir sahibi olduğumuz için memnunum” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 4).

“Grup olarak birlik halinde soru hazırlamaktan ve Eskişehir’in yerlileri ile geçmiş hakkında konuşmaktan hoşlandım” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 2).

Kavramların somutlaştırılması ve problemle ilişkilendirilmesine dair bulgular; *aidiyet, doğallık, deformasyon, sabır, el emeği, yerel kültür, uyum, an, yaratıcılık, bağ, nakış, dokuma, çağcıl, ustalık, renk ve yaşam* kavramları üzerinden ele alınmıştır. Örneğin; iki kişiden oluşan 1. Grup Odunpazarı Tarihi Sit Alanından çekmiş olduğu 4 fotoğraftan ilkinin *işleme/nakış*, ikincisini *bilgi*, üçüncüsünü *maneviyat*, dördüncüsünü *bozulma* kavramıyla ilişkilendirmiş ve dört kavramdan yola çıkarak “Aidiyet” kavramına ulaşmıştır. Öğretmen adayları yapacakları projede “Aidiyet” kavramını kendileri için problem alanı olarak belirlemişlerdir.

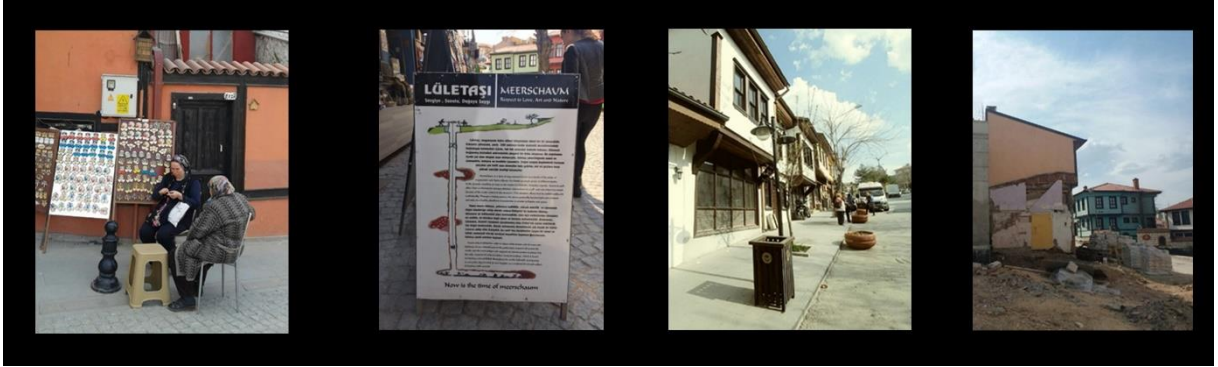
Resim 1. Grup 1'in ilişkilendirme çalışması, (Çalışma Yaprağı 2, Bölüm 1)

Üç Kişiden oluşan 2. Grup ise Odunpazarı Tarihi Sit Alanı'ndan çekmiş olduğu 4 fotoğraftan birincisini *deformasyon* ikincisini *yaratıcılık*, üçüncüsünü *minyatür*, dördüncüsünü ise *saygısızlık* kavramlarıyla ilişkilendirmişlerdir. Bu dört kavram ve görselden yola çıkarak “Deformasyon” kavramı irdelenecek bir problem olarak belirlemişlerdir.

Resim 2. Grup 2'nin ilişkilendirme çalışması, (Çalışma Yaprağı 2, Bölüm 1)

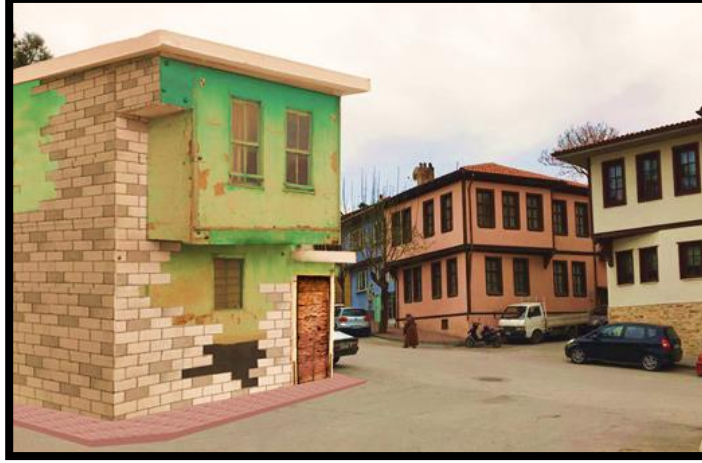
Üç kişiden oluşan 3. Grup ise etkinlik kapsamında çekmiş olduğu ilk fotoğrafı *el emeği*, ikinci fotoğrafı *reklam*, üçüncü fotoğrafı *tarihi ev* dördüncü fotoğrafı ise *sökük kaldırımlar* kavramlarıyla eşleştirmiştir. Bu dört kavramı birbirine bağladıklarında ise “*medeniyet*” kavramına ulaşmışlardır. Sanatsal projelerinde medeniyet kavramı üzerinden bir tasarlama- uygulama etkinliğine gitmişlerdir.

Resim 3. Grup 3'ün ilişkilendirme çalışması, (*Çalışma Yaprağı 2, Bölüm 1*)

Örnek uygulamalarda da görüldüğü gibi yapılan etkinlik tek bir mekâna ya da mekândaki herhangi bir nesneye odaklanmaktan çok bir amaca yönelik ilişkisel bir algılama ve sanatsal öğrenmeye işaret etmektedir. Öğretmen adaylarının fotoğraf ve kavramlar yoluyla çevreyle daha fazla etkileşime girerek bilgiyi yapılandırmaları amaçlanmıştır. Günümüzde de sanat ve sanat eğitimi anlayışının kamusal alanlar yoluyla gündelik yaşamın içinde yaşamsal deneyimler ve toplumsal ilişki biçimlerini örgütleyen kolektif eylemlere doğru yöneldiği görülmektedir. “Sanatın insanların gündelik hayatları bağlamında yaratılması ve bunlara tepki verilmesi, sanatsal uygulamalarının başat bir karakteri haline gelmektedir” (Hausman, Ploof, Duignan, Brown ve Hostert, 2010, s.368). Öğretmen adaylarının proje sürecinde yapmış olduğu bu ön araştırmalar onları yaratıcı bir öğrenme deneyimine yöneltmek ve seçmiş oldukları kavram üzerinden yeni ve topluma faydası olacak düşünceler, projeler önerme ve üretebilmelerine olanak sağlayacak sanatsal tasarımlara yönlendirmektir.

Tasarımın uygulanması ve değerlendirmesine ilişkin bulgular; öğretmen adaylarının kentsel dokunun ve hafızanın korunması ve sürdürülebilirliğine dair yaratıcı sorgulamalara yöneldiğini göstermiştir. Öğretmen adaylarının sanatsal projelerine ilişkin değerlendirme yazılarından elde edilen bulgular; *yerel kültürü keşfetme ve doğal ve tarihsel çevre hakkında farkındalık kazanma* yönündedir. Örneğin; Grup 1 “Aidiyet” kavramından yola çıkarak yapmış oldukları sanatsal projede “*kentin kimliğini yitirmemesi, o kentte ikamet edenlerin yaşadıkları yere yükledikleri anlamın sürdürülebilmesi, o yerle özdeşleştirilen kültürel tarihsel imge ve nesnelerin özelliklerini kaybetmeden var olmaya devam edebilmesi hususlarında toplumu bilinçli hale getirmeyi amaçlayan*” (*Çalışma Yaprağı 2, Bölüm 2*) çalışmayı hedeflemişlerdir.

Resim 4. Grup 1'in "Aidiyet" adlı çalışması

Projelerinde, “ahşap çatılar arasına doldurulan kerpiçle yapılmış cumbalı evlerin, yaşanmışlığını hissedip gülümsemek, bahsedildiği özelliklerle görebilmek, terkedilmiş olan evlerin bile o zamanlarki halini hayal edebilmek için fırsat yaratmak” (Çalışma Yaprığı 2, Bölüm 2)diğer bir amaçları olmuştur. Çalışmalarında aşağıdan başlayarak yukarı doğru örülen duvarlarla Odunpazarı evinin giderek görüntüsünün değişip, başka bir yapıya dönüşmesini, özünü yitirmesini ve özelliğini kaybetmesini metaforik olarak ele alınmıştır. Öğretmen adaylarının yapmış olduğu projenin kentli üzerindeki etkisini değerlendirme biçimi ise şöyledir.

“...Çalışma, kentli üzerinde bir takım sorgulayıcı düşüncelere sebep olacak, kent dediğimiz kavramı, canlı bir organizma olarak nitelendirir ve bu nitelendirmeye göre de kentinde bir belleği olduğu sonucunu çıkarırsak, yaşanmışlığı her şeyiyle yansıtan yapılara, "restore" adı altında orijinalinden tamamen uzaklaştıracak şekilde yapılan müdahaleler hakkında düşünmeye, sorumluluk almaya ve eyleme geçmeye sevk edecektir. Eğer Odunpazarı Evleri'nin bulunduğu bölgede gezerseniz adeta tarih içinde bir yolculuğa çıkmış gibi hissedersiniz. Şehrin en eski yerleşim alanı olan bu bölgede, birçok tarihi yapı buluyor. Eski şeklini muhafaza etmiş yapıların bulunmasının yanı sıra birçok yapının orijinalliğinin bozulduğunu, yenileme adı altında özünü yitirdiğini görüyoruz.” (Çalışma Yaprığı 2, Bölüm 2)

Grup 2 ön araştırmaları sonunda “Deformasyon” kavramına ulaşmış ve deformasyon kavramını “çeşitli iç ve dış kavramların biçim değiştirmesi ya da orijinalliğinin bozulması” olarak açıklamışlardır. Ancak grup deformasyona olumsuz bir bozulma algısı ile yaklaşmayarak hayata yeni bir öneri getiren bir yaklaşım olarak görmüşlerdir. Onlar “deformeyeyle oluşan bir estetik yapı tasarımı” ile projelerini oluşturmuşlardır. Grup 2'nin projeleri ile ilgili değerlendirmesi şöyledir.

Resim 5. Grup 2'nin "Deformasyon" adlı çalışması

"...Deformasyon kavramı günlük yaşamda kullandığımız ve gördüğümüz hemen hemen her şeyde vardır. Hiçbir şey ham haliyle durmamaktadır. Örneğin; lületaşları ham haliyle sergilenmez... Lületaşının da bir takım oyma yontma halleriyle biçim değiştirmesi söz konusudur. Biçimsizleştirme durumu olumsuz gibi görünse de kişi bunu estetik kaygıyla yaptığı zaman ortaya çıkan ürüne olumsuz açıdan bakılmamaktadır. Bozulma oluşturur ama bu bilinçli bir bozulmadır. Her bozulma olumsuz bir kaygı içermemektedir. Odunpazarı ve çevresindeki halk yeniyeye gidildikçe her şeyin tamamen önemini yitirdiğini düşünmektedir. Örneğin Odunpazarı evleri renklendirilmeden önce farklıydı. Oysa biz hayata renk girdiğinde daha canlı bir yaşam alanı olduğunu düşünüyoruz..." (Çalışma Yaprağı 2, Bölüm 2).

Grup 3 "Medeniyet" kavramından yola çıkarak hazırladıkları projede lületaşından yapılmış içiçe geçmiş birbirinin kucagında büyüyen insan heykellerini beyaz lületaşı ile tasarlamıştır. Odunpazarı'nın tarihi bir mekan olan Altlıhan'a yerleştirdikleri heykel ile "Lületaşının ihtişamını, insanlık tarihinin nasıl geliştiğini, bu topraklarda yaşamış, arkalarında kalıntılar bırakmış toplulukların tarihini" (Çalışma Yaprağı 2, Bölüm 1) vurgulamayı hedeflemişlerdir. Öğretmen adaylarının kendi projeleri ile ilgili değerlendirmeleri şöyledir.

Resim 6. Grup 3'un "Medeniyet" adlı çalışması

“...Eskişehir geçmişten günümüze kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir şehirdir. Özellikle Odunpazarı'nın her sokağında, her adımında ayrı bir tarih yer almaktadır. Bu çalışmada anlatmak istediğimiz şey sudur ki; Medeniyetlere kucak açmış, ev sahipliği yapmış Dorlion yani Eskişehir başta Hititler, Frigler gibi küçük uygarlıkların, insan topluluklarının yerleşim yeri olmuş daha sonra Selçuklu, Osmanlı gibi daha büyük devletlere ev sahipliği yapmış ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bir şehri olarak daha da büyük insan topluluklarının yerleşim yeri olmuştur...” (Çalışma Yaprağı 2, Bölüm 2).

Norberg-Schulz (1980) bir yerin, herhangi bir mekândan ayrılarak değer ve anlam kazanabilmesini, onun imgelenebilmesine bağlamaktadır. Bu imge, hatıralar, bellekler ve o yerin uzamsal yapısı ile ilgilidir. Öğretmen adaylarının tasarım ve değerlendirme süreçlerinde de görüldüğü gibi proje tabanlı öğrenme yaklaşımının amaçları belirleme ve eleştirel düşünme beceri konusunda katkı sağladığı görülmüştür. Öğretmen adayları yapmış oldukları çalışmalarda eserin sadece biçimsel estetiğe hitap eden yönlerini düşünmemişler onun toplumla ve mekânla ilişkisini hatta geçmişle bağlantısına odaklanmışlardır. Örneklerde de görüldüğü gibi sanatsal üretimlerde sürdürülebilirlik kavramı ve kentlinin belleğindeki anlamlar yani sosyal bağlam ile yerin nitelikleri sanat üretim sürecinin belirleyicisi olmuştur.

2. Kentin bellek mekânları bağlamında yapılandırılan proje temelli öğrenme uygulamalarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri

Öğretmen adaylarının proje temelli öğrenme ortamına dair görüşleri; 1) Tarihi mekânı keşfetme, 2) Mekân hakkında başkalarının anlatılarını araştırma, 3) Mekâna ait kavramların geliştirilmesi ve tasarım ve 4) Süreçte yaşanan problemler olarak dört alt tema altında çözümlenmiştir. Bu dört alt tema bağlamında toplam 30 koda ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarına **tarihi mekânı keşfetmeye dönük etkinliklerin** onlarda ne tür duygular uyandırdığı, öğretmenlik mesleğine ve günlük yaşantılarına olan etkileri sorulmuştur. Verilen cevaplar incelendiğinde, öğretmen adaylarının etkinliklere ilişkin olumlu düşüncelere sahip olduğu, özellikle de etkinliklerin günlük yaşam deneyimlerine bağlanması ve sınıf dışı bir ortamda her gün gittikleri bir mekânın kültürel özelliklerini keşfetmenin kendilerine sağladığı katkılar konusunda olumlu görüşler bildirdikleri görülmüştür.

Tablo 3.

Tarihi Mekânı Keşfetme Etkinliklerinin Öğretmen Adaylarına Katkılarına İlişkin Kodlar

Kodlar

Merak ve algıyı tetikleme
Günlük yaşam içinde öğrenme
Kalıcı öğrenme
Bir öğretim yöntemi olarak benimseme
Yaşadığı şehri öğrenme
Mekânın kültürel özelliklerini keşfetme
Öğrenme isteği yaratma
Sınıf dışında öğrenme

Tablo 3’de görüldüğü gibi tarihi mekânı keşfetme etkinlikleri öğretmen adaylarında öğrenme isteği yaratma ve kalıcı izli öğrenme konusunda katkı sağlamıştır. Öğretmen adaylarından biri bu konudaki düşüncesini “*Sahada birebir ders işlemenin öğrenmede daha etkili ve kalıcı olduğunu anladım*” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 31) şeklinde belirtirken bir diğeri “*Öğrenme sadece sınıf*

ortamında gerçekleşmez. Bu anlamda bu haftaki dersi çok eğlenceli ve anlamlı buldum” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük 10) şeklinde açıklamıştır. Bu tema altındaki görüşlerden bazıları şöyledir.

“...Günlük hayatımla bağlantılı bir yerleri görmek ve onlar hakkında yeni bilgiler edinmek benim için gayet etkili ve iyi oldu.” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük 14).

“Bu gezi etkinliğinde mekânlara ve kültürel miras öğelerine anlam yükleyerek, bilgilenerak yaklaştım Buda şehre bakış açımı değiştirdi.” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 9).

“Günlük yaşamın içerisinde gezip gördüğüm yerleri daha dikkatli bir şekilde gözlemleyip üzerinde düşünmem gerektiğini anladım.” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük 35).

Öğretmen adaylarına **mekân hakkında başkalarının anlatılarını araştırmanın** öğretmenlik mesleğine ve günlük yaşantılarına olan katkıları sorulduğunda alınan yanıtlar arasında, kişinin kendinden kaynaklanan iletişim engellerini kırma ve soru sorma yetkinliği kazanma gibi katkılar oldukça dikkat çekicidir. Sürecin öğretmen adaylarına farklı nesillerin aynı mekâna yaklaşım farklılıklarını görme, karşılıklı duygu alışverişi, samimiyeti hissetme konusunda duygusal olarak olumlu katkıları olduğu görülmüştür.

Tablo 4.

Mekân Hakkında Başkalarının Anlatılarını Araştırma Etkinliğinin Öğretmen Adaylarına Katkılarında İlişkin Kodlar

Kodlar

İletişim engellerini kırma
Derinlemesine bilgi edinme
Soru sorma yetkinliği kazanma
Farklı nesillerin aynı mekâna yaklaşım farklılıklarını görme
Karşılıklı duygu alışverişi
Tarihsel yaşanmışlığa farkındalık
Samimiyeti hissetme
Katılımcılarla işbirliği

Tablo 4’de görüldüğü gibi derinlemesine bilgi edinme ve işbirliği proje tabanlı öğrenme yaklaşımı açısından beklenen bir bulgudur. Öğretmen adayların biri bu konudaki düşüncesini “Yaşadığım, okuduğum şehir hakkında daha önce bilmediğim yerleri öğrendim. Eskişehir’i ve Odunpazarı’nı daha çok sevmeye başladım” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 37) şeklinde hem bilgi hem de duygu durumundaki değişimi belirtirken, bir başka öğretmen adayı “Kendimi yaşadığı çevreden haberi olmayan biri olarak buldum. Farkında olmadan bazı değerleri nasıl kaybettiğimizi fark ettim” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 23) cümleleri ile ifade etmiştir. Bu tema altındaki görüşlerden bazıları şöyledir.

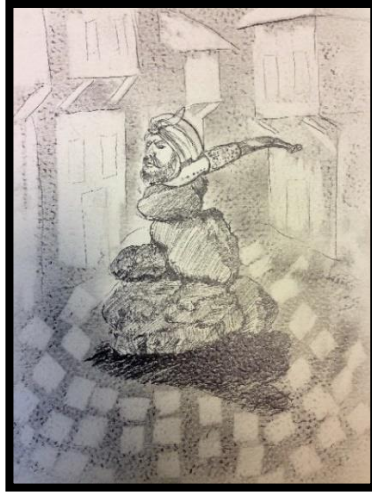
“Röportaj yapmak insanlardan samimi bir şekilde düşüncelerini almamızı sağladı. Yaşadıklarını, üzüntülerini, sevinçlerini gözümüzde canlandırma olanağı yakaladık. Karşılıklı iletişim sayesinde iki taraf da aktıftı. Odunpazarı’nı orada yaşayan halkın dilinden dinlemiş olduk.” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 10).

“Röportaj yaptığım süreçte 50 yaş üstü olan kişilerin cam sanatını eşya olarak gördüklerini, 15-25 yaş arası bireylerin ise onu sanatsal açıdan değerlendirdiklerini fark ettim.” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 19).

“Daha önce pek çok kez bu mekâna gelmiştim. Ama turistik amaçlı müzeleri gezmek hediyelik eşya dükkânlarını gezmek için. Bu sefer burada yaşayan insanların düşüncelerini öğrenmek için geldim. Yaşanmışlıkları, hikâyeleri dinledim.” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük, 18).

“Tanımadığım insanlara soru sormaya çekindim. Girişken bir insan değilimdir. Ama röportaj sırasında insanlardan aldığım içten ifadeler bu sıklıganlığı atmamı sağladı” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 13).

“Benim için tarihi ve turistik bir mekândan başka bir şey olmayan Odunpazarı röportajdan sonra bir yaşam merkezi olarak insanların evi olarak düşünmemi sağladı” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 9).

Resim 7. 5 No'lu Öğr., Röportaj sonrası

Resim 8. 10 No'lu Öğr., Röportaj sonrası

Öğretmen adaylarının ifadelerine de yansıdığı gibi gerçek bir ortamda gerçek insanlardan bilgi toplama öğretmen adaylarına; sosyal, duyuşsal ve bilişsel boyutta katkı sağlamıştır. Hatta bazı öğrenciler bu bilgi toplama sürecinde kendilerini etkileyen kişi veya söylemleri resimle anlamak istemişlerdir. Örneğin; Resim 7'yi çizen 5 No'lu öğretmen adayı lületaş ve yerel el sanatlarının yitip gitmesine dair endişelerini *“Röportaj için Odunpazarı'nı gezerken, geçmişte değerli olan ve günümüze kadar gelen lületaşının aslında unutulmakta olduğunu gördüm. Örneğin Lületaşından bir heykel yoktu. Odunpazarı çevresini gezerken madem bu kadar öneme sahip neden bunun büyük bir heykeli olmasın diye düşünerek bir heykel tasarladım”*(Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük 5) şeklinde açıklamıştır. Resim 8'i çizen 10 No'lu öğretmen adayını etkileyen durum ise çizdiği kişinin içtenliği ve kültürel değerlere verdiği önemdir. Öğretmen adayının ifadesi şöyledir.

“Röportaj sırasında bilgili ve içten bulduğum sanata, tarihe ve değerlere önem veren bu amcayı çizmek istedim” (Etkinlik Sonrası Yansıtıcı Günlük 10).

Görsel sanatlar eğitiminde, uygulama süreci sonunda, öğrenciye verilen konu bağlamında genellikle tek bir çözüm beklenmektedir. Ama süreç içerisinde öğrencinin var olan problemi çözmeye meraklı ve araştırmacı olması, farklı alternatifler araması, fikirlerini yeni yöntemlerle birleştirebilmesi görsel alanda yaratıcı çözümler bulma açısından önemsenmektedir. Çünkü bu süreç öğrencinin kendi kendine öğrenme ve bağımsız düşünebilmesine olanak yaratmaktadır. Araştırma bulguları proje tabanlı öğrenme sürecinin görsel alanda araştırmalar yapmaya dönük yaratıcı süreci tetikleme potansiyelini gösterir niteliktedir.

Son olarak öğretmen adaylarından **mekâna ait kavramlar geliştirmesi ve tasarlanması** etkinliklerinin sonunda projenin kendilerinde bıraktığı etkileri ifade etmeleri istenmiştir. Öğretmen adayları proje sürecinin katkılarını Tablo 5’de verildiği şekliyle 8 kodla ifade etmişlerdir. Bu katkılardan bazıları kendilerine verilen konu bağlamında, bazıları ise proje temelli öğrenme yaklaşımından kaynaklandığı görülmüştür.

Tablo 5.

Mekâna Ait Kavramların Geliştirilmesi ve Tasarım Etkinliklerinin Öğretmen Adaylarına Katkılarında İlişkin Kodlar

Kodlar

Aktif öğrenme
Derinlemesine düşünme
Nesne ve kavramı ilişkilendirme
Çevreyle etkileşim
Araştırma ve sorgulama dayalı öğrenme
Görsel ayrımsama
Kültürel farkındalık
Nesne ve mekân ilişkisi düşünme

Bu son aşamada öğretmen adaylarından bazıları öğretmenlik meslek bilgisi açısından değerlendirmelerini yapmışlardır. Örneğin; öğretmen adaylarından biri “*Öğrencilerimin araştırmacı sorgulayıcı iletişim halinde olan bireyler olarak yetişmeleri için yeni fikirler konusunda ilham kaynağı oldu*” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 15) ifadesini kullanırken, 17 no’lu öğretmen adayı “*Öğretmenlik mesleğimde öğrencilerime nesnelere kavramları ilişkilendirerek bir etkinlik düzenleyebilirim. Farklı dokular, farklı yerler ve farklı kavramları bu kavramları insanlar üzerinde uyarlayarak birleştirmek öğretmenlik meslek bilgime katkı sağladı*” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 17) şeklinde kazandığı deneyimi ifade etmiştir. Bu tema bağlamında öğretmen adaylarından üçünün görüşleri ise şöyledir.

“Günümüz gençlerimizin en büyük problemlerinden biri sanallaşmak ve asosyal olmak. Bugünkü etkinlik yeni neslin çevresindeki durumların farkına varıp, daha etkin rol alması açısından öğrenmeye dayalıydı. Umarım bende öğrencilerime bu tatlı yaşatabilirim.” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 10)

“Olaylara, insanlara ve mekânlara sadece dışarıdan bakmamam gerektiğini öğrendim. Her olayda olduğu gibi mekânında kendisine ait yaşanmışlıkları olabileceğini öğrendim.” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 23)

“Öğrencilerime sınıf dışı bir etkinlikte nasıl rehberlik edeceğimi, farklı konularda farklı uyarılarla nasıl motive edeceğimi ve tarihsel bir mekânı nasıl öğrenme amaçlı kullanabileceğimizi öğrenmek açısından önemliydi bence.” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 40)

Kente ilişkin algıların çözümlenmesiyle başlayıp, mekânda sanatsal kurguya uzanan bu öğrenme sürecinin her aşamasında öğretmen adayları insan- çevre ve kent odaklı düşünmeye yöneltildi. Öğrenciler proje tabanlı öğrenme uygulamalarına ilişkin yapılan görüşmelerde, projenin öğretmenlik meslek bilgilerine katkı sağladığına değinmişlerdir. Araştırmacıların proje tabanlı öğrenmeye ilişkin yaptığı düzenlemeler, etkinlikler ve süreç içerisinde yaşanan deneyimler, elde edilen kazanımlar öğretmen adayları açısından önemli görülmüştür. Ancak 5 haftalık uygulama sürecinde yaşanan bazı **zorluklar** da öğretmen adayları tarafından dile getirilmiştir. Bu zorluklar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Öğretmen Adaylarının Süreçte Yaşandığı Problemlere İlişkin Kodlar

Kodlar

Zaman yönetimi
Teknoloji ile deneyim
Çalışmayı sunma
Etkili iletişim

“Uygulamamızı zamanında yetiştirmekte zorlandık. İşimizi Photoshop programında mekâna yerleştirmek bizim için zor oldu” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 5).

“İnsanlar röportaj yapmak istemediler. Onun için birilerini bulmakla baya zaman harcadık” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 28).

“Çalışmayı etkili bir dille sunmak gerekiyordu. Yaptığımız çalışmaya neden yöneldiğimizi açıklamamız gerekiyordu. Bu grup olarak bizi zorladı” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 32).

“Tanımadığım insanlarla iletişime girmekten çekinirim” (Proje Sonu Değerlendirme Günlüğü, 11).

Proje tabanlı öğrenme sürecinde öğrencilerin tasarılarını zamanında tamamlayamama sorunu ile karşılaşmış, projelerin sınıf içindeki sunumu ve değerlendirmesinde zamansızlık en büyük sorun olmuştur. Öğretmen adaylarının zaman yönetimini başaramamalarının ardında ise, teknoloji ile deneyim eksikliği ve yerel halkla işbirlikli çalışma ve iletişim konularındaki deneyimsizlikleri rol oynamıştır. Öğrencilerin konuyu derinlemesine araştırmada yaşadığı zorluklar ise çalışmalarını sunmada etkin bir dil oluşturamamalarına neden olmuştur. Geçerlilik komite toplantılarında da sıklıkla tartışılan bu sıkıntılar eylem araştırma süreci için ön görülen zamanlamayı yeniden düzenleme, etkili görüşme teknikleri bilgilendirme toplantısı ve röportaj yapılacak kişiye sunulacak araştırma bilgi mektubu ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Grup içi etkileşimi artırmak için ise her bir etkinlik süreci sonunda grup üyelerinin yaptıkları çalışmayı ve kendilerini değerlendirmeleri sağlanarak çalışmanın verimliliğinin artmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı, öğrenenlerin yaşamında karşılaştıkları problemleri çözmelerini hedefleyen bir yaklaşımdır (Başbay, 2011; Demirhan ve Demirel, 2003; Hung, Hwang ve Huang, 2012). Hedef çerçevesinde kullanılacak malzemeler ve karşılaşılabilecek olası zorluklar önceden planlanır. Gerektiğinde öğretmenden yardım alınır. Ancak mümkün olduğunca öğrencinin kendisinin yapması esastır. Proje sınıfta sunulur, öğretmen ve öğrenci değerlendirmeyi beraber yapar (Özden, 1999). Bu bağlamda araştırmada, öğretmen adaylarının yaşadıkları kente ve kimliğe ilişkin farkındalıklarının geliştirilmesi amacıyla, kent, bellek, kent belleği ve kimlik tanımları üzerinde durulmuş, araştırma grupları oluşturulmuş, çalışma takvimi belirlenmiş, amaç doğrultusunda bilgiler toplanmış, çeşitli uygulamalar yapılmış değerlendirme sürecinin ardından tasarılar gerçekleştirilmiş ve sınıf ortamında sunulmuştur. Bu süreç içerisinde öğrenciler problemi kendileri çözmeye çalışırken sadece ihtiyaç anında öğretmenden yardım almıştır.

Kentsel dokunun ve hafızanın korunmasına dair yaratıcı sorgulamalar ve keşifler yapan öğretmen adayları alıştıkları geleneksel eğitim yaklaşımlarına göre proje tabanlı öğrenmeyi etkili bulmuşlar ve

kent bütünü içindeki kimlik öğelerinin ve her bir öğenin öneminin zaman içinde nasıl değiştiğini keşfetmişlerdir. Otantik bağlamda yerin/kentin eleştirel analizini yapan öğretmen adayları, Odunpazarı'nı gelecekte nasıl görmek istedikleri ile ilgili etkinlikler hazırlamışlar ve yapılan etkinlikleri, yaşanan şehrin tarihi sürecini ve belleklerdeki yerini konumlandırma açısından etkili bulmuşlardır.

Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı öğretmen adaylarının öğrenme becerilerini geliştirmesinin ve zenginleştirmesinin yanı sıra ders sürecinin verimli geçmesini sağlamış, öğrenme alanını sınıf ortamının sınırlarından çıkararak, amaç kapsamında belirlenen problemler ile ilgili araştırılabilir sorular sormalarını, çözüm yollarını yaşayarak ve deneyimleyerek görmelerini sağlamıştır. Öğretmen adaylarının grupla çalışma ve iş birliğine dayalı öğrenme etkinlikleri ile birlik ve beraberlik içerisinde çalıştığı gözlenmiştir. Yaşadıkları yerin tarihini öğrenen öğretmen adayları göreve başladıklarında kendi öğrencilerine yaşadıkları şehrin önemini kavratma yönünde iyi bir deneyim elde ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca kendi öğrencileriyle sınıf dışı bir ortama yapılan bir gezinin nasıl planlanacağını, öğrencileri nasıl yönlendireceklerini ve nelere dikkat etmeleri gerektiğini öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda proje tabanlı öğrenme aktivitelerinin öğrencileri derinlemesine araştırma yapmaya yöneltme ve yaratıcı süreç sonucunda bir tasarım çalışmasına ve mesleki becerilerinin gelişimine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Major ve Govers (2014)'ın görsel sanatlar ve tasarım eğitimi bağlamında proje tabanlı öğrenmenin öğrenme ortamına katkıları ve öğretmen uygulamalarına etkisi bağlamında benzer sonuçları yansıtmaktadır. Major ve Govers (2014)'ın araştırmalarında öğrencilerin özellikle deneyim edinme, bir sanatçı gibi düşünme, bir projeyi yönetme, yeni teknikler ve yöntemler kullanma gibi konularda başarı elde ettikleri tespit edilmiştir.

Bir kimliğin oluşumu, belli koşulların sürekliliği ile gerçekleşmektedir. Bu koşullar, kültürel miras veya gelenekler; toplumun gereksinmelerinin nitelik ve karakteri; coğrafya, topografya, iklim ve doğadan meydana gelen faktörler; teknolojik gelişim; değişen şartlara uyabilme yeteneğidir. Araştırma bulguları öğretmen adaylarının doğal ve tarihsel çevre hakkında farkındalık kazandığını ve kentin tarihine odaklandıklarını gösterir niteliktedir. Yaşanmışlıklar, kültürel gelenekler ve yerin ekonomik unsurları tarihsel çevrenin ve kentin kimliğinin oluşumunu etkileyen en önemli unsurlar olarak görülmüş ve bunların toplumsal bellek üzerindeki etkisini fark etmişlerdir. Bir kentin anlamının ne olduğunu sorgulayan öğretmen adaylarının dar sokakları, eserleriyle, sanatsal unsurlar ve tarihi mekânları ile kentin bir belge niteliği taşıdığını düşünmeleri yaşadıkları kente dair farkındalıklarının arttığının bir göstergesidir. Bu farkındalıktan elde edilen olumlu sonuçlar; binaların restorasyonunda orijinallik arayışı, geçmiş hikâyeleri öğrenme, yaşanmışlıkları keşfetme, tarihi deneyimleme gibi unsurlar olurken, olumsuz sonuçlar; teknolojinin tarihi mekânlarda ince ve ciddi el işçiliğinin üzerindeki etkisi, tarihi mekânların ticari amaçla yıpratılması gibi unsurlar olmuştur.

Bir problemin çözümüne dayalı bir süreç içerisinde yapılan proje tabanlı öğrenme yaklaşımlarının ülkemizde ağırlıklı olarak fen eğitiminde (Çakallıoğlu, 2008; Sert Çıbık, 2009; Erdem ve Akkoyunlu, 2002; Korkmaz, 2002; Toprak, 2007; Yavuz 2006) ve sosyal bilgiler eğitiminde (Çiftçi 2006; Coşkun 2004; Gültekin 2005) uygulandığı ve araştırmalara konu olduğu tespit edilmiştir. Görsel sanatlar eğitiminde proje tabanlı öğrenme yaklaşımının çok sınırlı oranda çalışıldığı görülmektedir. Aslantaş (2008) ilköğretim ikinci kademe 7. sınıf Görsel Sanatlar Dersi öğretim programında bulunan portre konusunu proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile çalışmış ve bu yaklaşımın Görsel Sanatlar dersine bir katkı sağlayıp sağlayamadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda proje tabanlı öğrenme bu araştırmada olduğu gibi bireydeki yaratıcı gücün ortaya çıkarılmasını sağlayacak,

kuramsal bilgi ile uygulamayı bir arada bulduran bir yaklaşım olarak değerlendirilmiş ve farklı bağlamlarda diğer disiplinler ile ilişkilendirilerek görsel sanatlar eğitiminde dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Yine Aslantaş ve Tertemiz (2016) tarafından sınıf öğretmeni adayları ile yapılan görsel kültür bağlamı proje tabanlı bir çalışmada öğretmen adayları proje yoluyla kendi kültürlerini ve farklı kültürleri araştırma, tanıma ve bilgi edinme fırsatları bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları disiplinler arası ilişkilendirme ve tasarım boyutunda bazı sorunlar yaşasalar da, sürecin özgün tasarımlar oluşturmalarına ve mesleki becerine katkı sağladığı görülmüştür. Benzer sonuçların bu çalışmada da görüldüğü söylenebilir. Öğretmen adayları hem araştırmaya hem de sanatsal bir ürün ortaya koymaya motive olmuşlardır. En önemlisi de grup çalışması yoluyla işbirlikli bir çalışma deneyimi kazanmışlardır. Uygulama süreci öğretmen adaylarının kendi yeteneklerini keşfetmelerine katkı sağladığı gibi sanat eğitimi bağlamında mesleki bilgi ve becerilerinin gelişimine katkı sağlamıştır. Bu çalışmada özellikle değerlendirme ve ürün tasarımı sırasında bazı öğrencilerin tasarımlarını zamanında yapamama, zamanı iyi kullanamama sorunu ile karşılaşmıştır. Bu sorunun, öğretmen adaylarının teknolojiyi kullanma, bir konuyu derinlemesine çalışma, etkin katılım, işbirlikli çalışma konularındaki deneyimsizlik ve araştırma becerilerinin olmaması gibi nedenlerden kaynaklandığı gözlemlenmiştir.

Ülkemizde fen ve sosyal bilgiler derslerinde proje tabanlı öğrenme yaklaşımının uygulandığı sınıflarda, öğrencilerin derse yönelik isteklerinin arttığı ve bilgiye ulaşma becerileri açısından da olumlu sonuçlar elde edildiğini görülmüştür. Proje tabanlı öğrenmede öğrenenin farklı kaynaklara yönelerek araştırma yapmaları, iş birliği içerisinde çalışmaları, farklı çözüm yollarını denemeleri boyutlarıyla geleneksel öğretim yaklaşımına oranla daha güçlü bir yapıya sahip olduğu, gerçek yaşam deneyimleri sunduğu için yaşayarak yaparak öğrenme olanağı bulunduğu düşünülmektedir. Yavuz (2006), proje tabanlı öğrenme yaklaşımlarının, çevre ve çevre koruma konusunda öğrencilerin çevre bilgileri, çevreye karşı tutumları ve davranışları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu belirtmektedir. Benzer sonuçların elde edildiği bu çalışmada da öğretmen adaylarının tarihi çevreye ve çevreyle bağlantılı toplumsal belleği korumaya ve onun sürdürülebilirliğine katkı sağlamaya dönük kazanımlar elde ettiği ulaşılan bulgular bağlamında söylenebilir.

Kuru (2016)'ya göre pedagojik eğilimli sanat projeleri ve bizzat sanat eğitimi bilgiyi, rasyonel aklın özne merkezli akademik ve kurumsal düzeninden çıkarıp, onu öğrenmeye dair istek ve arzu uyandıran bir hareket noktası olarak değiştirme gücüne sahiptir (s.8). Sanat eğitimcilerinin bu güce kayıtsız kalmaması gerekmektedir. Yaratıcılık ve yenilik sanat eğitiminin çekirdeğidir. 21. yüzyıl toplumunun ihtiyaçları doğrultusunda, bu çekirdeği diri tutmak yenilikçi ve motive edici öğretim yöntemlerinin kullanılması ile mümkündür. 21. yüzyıl toplumunun karmaşasında yaratıcılık, iraksak düşünme ve işbirliği gibi becerilerin önemi artmıştır. Bu beceriler sanat ve tasarım eğitiminden bağımsız düşünülememektedir. Dijital teknolojiler sanatçı ve tasarımcıların eserlerini üretme, sergileme, izleyici ile iletişime girme ve hatta satma biçimlerini değiştirmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin proje tabanlı öğrenme gibi yaklaşımlarla daha deneyimsel, etkileşimli öğrenmeye ve sürdürülebilir ve empatik değerler üzerine farkındalık yaratmaya dönük etkinliklere yönlendirilmesi sanat eğitiminin toplumsal amaçlarının karşılanması bağlamında yararlı olabilir. Ayrıca 2006'dan itibaren ilköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programında "Müze Bilinci" olarak ele alınan öğrenme alanının 2013 yılında hazırlanan öğretim programında "Kültürel Miras" olarak güncellenmesi konu ve kapsam alanının genişlediğine de işaret etmektedir. Bu kapsamda kültürel mirasın farklı bağlamlarında öğretim uygulamalarının çeşitlendirilmesi, farklı bakış açılarının ortaya çıkmasına katkı sağlayabilir. Kültürel miras üzerinden kültürlerarası etkileşimi destekleyecek farklı ülkelerle ortak proje temelli çalışmalar gerçekleştirilebilir. Bu çalışmada araştırma bütçesi ve proje ayrılan süre nedeniyle öğretmen adaylarının tasarımlarının fiziksel ortamda gerçekleşmesi mümkün

olamamıştır. Geniş bir bütçeyle Jokela (2008)'nın önerdiği sanatsal eylem araştırmasında olduğu gibi sanatsal üretimlerin kamusal etkileşime olanak sağlayacak şekilde hazırlanıp, sergilenmesi yoluyla yerel halk ve yerel yönetimle işbirlikli, disiplinlerarası çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Araştırmanın öğretmen adaylarının yerel halkla etkileşiminin ve işbirlikli grup çalışmalarının duyuşsal ve sosyal bağlamda iletişim becerilerinin gelişimine katkı sağlama potansiyelinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu durum öğretmen adaylarının proje tabanlı öğrenme yoluyla, okul dışı ortamlarla daha fazla etkileşiminin gerekliliğine işaret etmektedir. Ayrıca görsel sanatlar öğretmen eğitiminde, öğretmen adaylarının mesleki yaşamlarında aynı veya farklı okullardan, aynı veya farklı disiplinlerden meslektaşlarla proje çalışmaları gerçekleştirebilmeleri için işbirlikli çalışma gruplarındaki deneyimlerinin, araştırma becerilerinin ve teknoloji ile etkileşimlerinin artırılmasına dönük uygulamalarına eğitim fakülteleri derslerinde daha fazla yer verilmesi yararlı olabilir. Bu çalışma, sadece Özel Öğretim Yöntemleri II dersi kapsamında beş haftalık bir sürede az sayıda katılımcıyla yürütülmüştür. Okul kültürüne daha pozitif bir etki yaratılabilmesi için proje tabanlı öğrenme yönteminin tüm dersler ile bütünsel bir şekilde ele alınması sağlanabilir.

Kaynaklar / References

- Aksoy, N. (2003). Eylem araştırması: Eğitimsel uygulamaları iyileştirme ve değiştirmede kullanılacak bir yöntem. *Eğitim Yönetimi*, 36, 474-489.
- Aslantaş, S. (2008). *İlköğretim II. kademe proje tabanlı öğrenme yaklaşımının görsel sanatlar dersine katkısı*, Yüksek lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslantaş, S., Tertemiz, N. (2016) "Görsel kültürün gücü" temalı proje çalışmasına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14 (1), 41-68.
- Başbay, M. (2011). Proje tabanlı öğrenme, *Eğitimde yeni yönelimler*. (Ed. Özcan Demirel) (ss. 67- 79) Pegem Akademi: Ankara.
- Bell, S. (2010). Project-based learning for the 21st century: Skills for the future. *The Clearing House*, 83(2), 39-43.
- Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (Ed.) (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. Washington, DC: National Academy Press.
- Coşkun, M. (2004). *Coğrafya eğitiminde proje tabanlı öğrenme yaklaşımı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cresswell, T. (2004). *Place: a short introduction*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Çakallıoğlu, S. N. (2008). *Proje tabanlı öğrenme yaklaşımına dayalı fen bilgisi öğretiminin akademik başarı ve tutuma etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çiftçi, S. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde proje tabanlı öğrenmenin öğrencilerin akademik risk alma düzeylerine, problem çözme becerilerine, erişilerine, kalıcılığa ve tutumlarına etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Demirhan, C., & Demirel, Ö. (2003). Program geliştirmede proje tabanlı öğrenme yaklaşımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 48-61.
- Erdem, M. & Akkoyunlu, B. (2002). İlköğretim sosyal bilgiler dersi kapsamında beşinci sınıf öğrencileriyle yürütülen ekiple proje tabanlı öğrenme üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online*, 10, 2-11.
- Erdem, M. (2002). Proje tabanlı öğrenme, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22, 172-179.
- Ferrance, E. (2000). *Themes in Education. Action Research*. LAB. A Program of the Education Alliance. Northeast and Islands Regional Educational Laboratory at Brown University.
- Graham, M. A. (2007). Art, ecology and art education: locating art education in a critical place-based pedagogy, *Studies in Art Education*, 48 (4), 375-391.
- Gude, O. (2013). New school art styles: The project of art education. *Art Education*, 66 (1), 6-15.
- Gültekin, M. (2005). İlköğretim besinci sınıf sosyal bilgiler dersinde proje tabanlı öğrenme ürünlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 517-556.
- Hausman, J., Ploof, J., Duignan, J., Brown, W.K. & Hostert, N. (2010). The condition of art education: Critical visual art education club. *Studies in Art Education*. 51 (4), 368-374.
- Hung, C., Hwang, G., Huang, I. (2012). A project-based digital storytelling approach for improving students' learning motivation, problem-solving competence and learning achievement, *Journal of Educational Technology & Society*, 15 (4), 368-379.
- Jokela, T. (2008). Collaborative project-based studies in art teacher education: an environmental perspective, G. Coutts, T. Jokela (Eds), In *Art, Community and Environment Educational Perspectives*, (pp. 217-240). Chicago: Intellect Books.
- Keskin, N. (2014). Kentlerde yeni bellek mekânları: Kent müzeleri. *Folklor/Edebiyat*, 20 (79), 25-39.

- Korkmaz (Baylav), H. (2002). *Fen eğitiminde proje tabanlı öğrenmenin yaratıcı düşünme, problem çözme ve akademik risk alma düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kutay Karaçor, E. L., (2012). *Kentsel peyzajda yaşam kalitesinin kentsel bellek ve yer kavramı ile etkileşimi: Düzce kent merkezi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce.
- Kuru, A. Ş. (2016). Bilgi üretim formu olarak sanat ve pedagojik projeler. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 15(15), 1-10.
- Major, S., Govers, E. (2014). *Project-based learning in visual arts and design: What makes it work?*, Erişim Tarihi: 19-06-2017, <http://emergence.ideaschool.ac.nz/>
- Mamur, N. (2014). Post-modernizmin sanat eğitimine yansıma biçimleri görsel kültür ve eleştirel pedagoji. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 59-77.
- Mercin, L. (2008). Geleneksel el sanatlarını yaşatma sorunu ve bir çözüm önerisi: Kent müzeleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 7(13), 91-96.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *İlk ve ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programı*, Erişim Tarihi: 21.12.2016, <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx>
- Mills, G. E. (2003). *Action research. A guide for the teacher researcher*. (2nd Edition). New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Nora, P. (2006). *Hafıza Mekânları*, (Çev, Mehmet Emin Özcan), Ankara: Dost Kitapevi.
- Norberg-Schulz C. (1980). *Genius Loci "Towards a Phenomenology of Architecture"*. New York: Rizzoli International Publications.
- Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve öğretme* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Saban, A., Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sarikaya Levent, Y. (2017). From memory of place to memory places: A contemporary discussion on remembering and forgetting, *International Congress of Architecture 3*, 2017-05-11/13, Konya, Turkey, Erişim Tarihi: 24.05.2017, <https://mersin.academia.edu/YaseminSar%C4%B1kayaLevent>
- Seo, K.K., Templeton, R., Pellegrino, D. (2008). Creating a ripple effect: Incorporating multimedia-assisted project-based learning in teacher education. *Theory Into Practice*, 47 (3), 259-265.
- Sert Çıbık, A. (2009). The effect of the project based learning approach to the attitudes of students towards science lesson. *Elementary Education Online*, 8(1), 36-47.
- Strokrocki, M. (2005). *Interdisciplinary art education: Building bridges to connect disciplines and cultures*. Reston: National Art Education Association.
- Toprak, E. (2007). *Proje tabanlı öğrenme metodunun ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin fen ve teknoloji dersindeki akademik başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Turhanoglu, F.A.K. (2014). Kentsel mekânın üretim sürecinde tarihsel ve kültürel miras, *Folklor/Edebiyat*, 20 (78), 71-82.
- Yavuz, S. (2006). *Proje tabanlı öğrenme modelinin kimya eğitimi öğrencilerinin çevre bilgisi ile çevreye karşı tutumlarına olan etkisinin değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurdakul, B. (2011). Yapılandırmacılık, *Eğitimde yeni yönelimler* (5. Baskı), Ed. Özcan Demirel (39-64) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Yazarlar

Dr. Rukiye DİLLİ, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi Eğitim Birimi, Eğitim Birimi yöneticisidir. TOBB ETÜ'de yarı zamanlı öğretim görevlisidir. Çalışma alanları, sanat eğitiminde görsel kültür, müze eğitimi ve çoklu zeka kuramıdır.

Dr. Nuray MAMUR, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesidir. Çalışma alanları, sanat eğitiminde ölçme ve değerlendirme, görsel kültür ve sürdürülebilirliktir.

Sevcan SARİBAŞ, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde araştırma görevlisi ve Resim-iş Öğretmenliği programında doktora öğrencisidir. Çalışma alanları, sanat eğitiminde görsel kültür ve çokkültürlülüktür.

İletişim

Dr. Rukiye DİLLİ
MTA Genel Müdürlüğü Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi Eğitim Birimi, Üniversiteler mahallesi, Dumlupınar Bulvarı
06800, Ankara, Türkiye
e-mail: rukiye@gmail.com

Doç. Dr. Nuray MAMUR
Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı, Kınıklı Kampüsü
20700, Denizli, Türkiye
e-mail: nmamur@pau.edu.tr

Arş. Gör. Sevcan SARİBAŞ
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı, Yunusemre Kampüsü
26000, Eskişehir, Türkiye
e-mail: sevcantuncalp@anadolu.edu.tr

Summary

Purpose and Significance. In recent years, the pursuit of educational methods in visual arts education that lie beyond the school's walls, are based on real world experiences, and that enable the students to develop meaningful relationships with cultural, political, and social issues is on the rise. This pursuit increased predispositions towards practices, where the circumstances that are usually neglected in socio-cultural life are given prominence, and where the problems are found and solved by the students themselves, rather than trying to give the right answer to the questions asked in class. At this point, it is observed that project-based learning approach, where the students generate their own knowledge, has a significant position to support visual arts education.

In this context, it has been aimed to guide the prospective visual arts teachers to improve their urban awareness and identity with a teaching activity designed through Project Based Learning Method on memory spaces, which is considered as an element of cultural heritage, and which is an important contribution to urban identity in this research. Answers were sought for the following questions within the frame of this purpose.

- 1- What is the process of development of the prospective teachers' skills about transforming city's memory spaces into an image in a project-based learning environment?
- 2- What are the opinions of the prospective teachers about the project-based learning practices structured within the context of city's memory spaces?

Methodology. This study, which focuses on the changes in urban and identity perceptions of prospective visual arts teachers through the project-based learning method structured within the context of urban memory theme, is figured as an action research, since it aims to encourage teachers to develop their own practices and to increase the quality of education provided for visual arts teachers. 40 students, who were enrolled in Anadolu University, Faculty of Education, Department of Art Teaching, and who took "Special Teaching Methods II" course in 2016-2017 Spring Semester, participated in this study. 24 female and 16 male students participated in this study.

"Project-based learning" have been selected as the focus of this study in order to ensure variety of effective teaching methods in "Special Teaching Methods" course, to increase the quality of education provided for prospective teachers, and to develop and improve urban and identity perceptions of the prospective teachers. It is aimed to raise awareness of the prospective teachers about the identity of a place and its importance in life experiences, and to show them how to increase their awareness about the place they live in based on the memory of the place.

In order to reach valid and reliable results in this 5-week process, the data collection methods were diversified. Within this context, semi-structured interviews were conducted with the students, reflective daily reports were requested after each activity, and the artworks they created at the end of this implementation process and their reports on these works were collected.

Content analysis method was used to analyze the data obtained from the research process. Since the data obtained from the activity process were discussed in the validity committee meetings, the data analysis and data collection processes were carried out concurrently. In data analysis, similar concepts were interpreted and grouped under common themes. In this process of analysis, two specialists encoded these data independently, and then their codifications were compared and the codes and themes to be used were determined.

Conclusion and Discussion. Project-based learning approach aims to encourage students to solve the problems that they encounter throughout their lives (Başbay, 2011; Demirhan & Demirel, 2003). The materials to be used and the potential difficulties within the frame of this purpose are forecasted. The students turn to their teachers for help when necessary. However, the main purpose here is that the students work by themselves as much as they can. The teacher and the student evaluate the work together and the project is presented in class (Özden, 1999). Within this context, and in line with the objective that is associated with the urban memory theme, the definitions of urban memory and identity were emphasized, research groups were created, work schedule was designated, data were collected in line with the objective, various applications were fulfilled, and the artworks were designed and presented following the process of evaluation. While the students try to solve the problems by themselves, they only ask their teachers for help when needed.

The students, who made creative inquiries and discoveries about protection of urban texture and memory, observed that project-based learning was better than traditional education approaches, and thus, they could easily see that the identifying elements and their importance have changed in time. The students critically analyzed the place within the authentic context, and prepared activities on how they would like to see Odunpazarı in the future; it has been concluded that this activity was very successful in the process of learning the historical process of the city that we live in.

Apart from developing and diversifying the learning skills of the students, project-based learning approach created a very productive class environment, and made them leave the boundaries of the school and ask surveyable questions about the problems determined within the scope of the objective, and made them see the solutions through experience.

With these group-based and collusive learning activities, the students learned how to learn in unity and solidarity with their fellow students. This also increased their motivation. The prospective teachers, who learned about the history of the city they live in, stated that they gained an educational experience in making their prospective students comprehend the significance of their city. They also stated that they learned how to plan a learning experience through a cultural heritage, how to guide their students, and what else to consider.

Ekler

EK: Ders Süreci Etkinlik Yönergeleri ve Çalışma Kâğıtları

Kent ve Kimlik Sorgulamaları

1. Kentin sizin için anlamı nedir?
2. Sizce kent ve kimlik arasında nasıl bir ilişki vardır?
3. Sizce kentin kimliğini oluşturan unsurlar nelerdir?
4. Günümüzde kent yaşamının insanlar üzerindeki etkisini nasıl tanımlarsınız?
5. Eskişehir hakkında neler düşünüyorsunuz?
6. Eskişehir denilince aklına gelen ilk şeyi bir görsel kültür imgesi ile nasıl tanımlarsınız?
7. Eskişehir'e ait ne tür yerler sizin için güçlü anılar /hatıralar barındırıyor? Bu yerlerin ve anıların sizin için önemi nedir?
8. Sizce kent ve bellek arasında nasıl bir ilişki olabilir?
9. Daha iyi bir çevre ve sosyal yaşam için yeni kent alternatifleri neler olabilir?
10. Sizce kent toplumda ne gibi bir role sahiptir?

Çalışma Yaprağı 1

I.Bölüm

1. Odunpazarı'nı gelecek yıllarda nasıl görmek istersiniz?
2. Odunpazarı'nda ne tür özellikler veya yerler korunmaya değerdir?
3. Kimliğinizi buradaki bir yerle ilişkilendirmenizi istesem hangi yeri seçersin? Neden?

II.Bölüm

Yönerge: Odunpazarı Tarihi Sit Alanı'ndan bir mekân seçiniz. Bu mekâna yönelik aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Seçtiğiniz mekânı tüm yönleriyle betimleyiniz. (*Lütfen betimlerken mekânın fiziksel, tarihsel, estetik ve mimari yönlerine odaklanınız*)
2. Bu mekândaki insan ilişkilerini gözlemleyiniz ve kısaca tanımlayınız.
3. Burayı (seçtiğiniz mekân) sizin için anlamlı yapan şey nedir?
4. Burada (seçtiğiniz mekânda) neyi deneyimlemek ve görmek istersiniz?
5. Burayı (seçtiğiniz mekânı) hiç görmemiş birine nasıl tarif edersiniz?
6. Bu yerle ilgili sizi üzgün, rahatsız, öfkeli veya mutlu hissettiren değişiklikler ile ilgili birkaç örnek verir misiniz?
7. Bu mekânın sende bıraktığı sesleri ve kokuyu nasıl tanımlarsınız?
8. Kendi belleğinin bu mekânla ilişkisini nasıl tanımlarsınız?

Etkinlik Yönergesi: Odunpazarı'nın tarihsel kimliğini görsel ve yazınsal kaynaklardan araştırınız.

1. Odunpazarı alanına yönelik deneyimlerinizden yola çıkarak insan/çevre ve mekân ilişkisini temel alan röportaj soruları hazırlayınız. (Not: En az 5 tane açık uçlu soru olmalıdır)
2. Hazırladığınız sorularla 50 yaş üstü ve 15- 25 yaş aralığında iki kişiyle röportaj yapınız.

Çalışma Yaprağı 2

I.Bölüm

Yönerge: İki kişilik gruplara ayrılıңыз.

1. Odunpazarı Tarihi Sit Alanı'ndan aşağıdaki maddelerin her birini içeren 4 adet fotoğraf çekiniz.
 - Farklı biçimlerde el sanatları ve çağdaş sanat örnekleri
 - Kentsel söylemler ve görsel kültürde Odunpazarı ile ilgili üretilen söylemler (afiş, billboard, reklam vs.)
 - Yer-kimlik-aidiyet örneklemeleri
 - Odunpazarı'nın dokusunu bozan uygulamalar
2. Çektiğiniz 4 fotoğrafın her birini bir kavramla tanımlayınız.
3. Grup arkadaşlarınızla birlikte bu kavramlardan bir tanesini seçiniz.
4. Seçtiğiniz kavrama ilişkin bu yere ait bir nesne ya da tarihsel bir imge seçiniz.
5. Bu nesnenin ya da tarihsel imgenin sizin için anlamı nedir, kısaca açıklayınız.

II.Bölüm

1. Aşağıdaki alana sanatsal çalışmanızla en son ilişkilendirdiğiniz görseli yerleştiriniz ve altına kavramınızı yazınız.
2. Aşağıdaki alana tasarladığınız çalışmanın 3 farklı açıdan görüntüsünü yerleştiriniz.
3. Tasarladığınız çalışmanın "Odunpazarı" kentsel sit alanında sergilendiğini varsayarak kentlinin algılarını nasıl etkileyebileceği ve gündelik yaşamına nasıl katkı sağlayabileceği hakkında düşüncelerinizi yazınız.